КРАКІВСЬКІ ВІСТІ

Народній часопис для Ґенерал-Ґубернаторства

Ч. 82. Краків, 26. серпня 1940. Рік І.

„Krakauer Nachrichten" Ukrainische Volkszeitung für das General-Gouvernement

Adresse der Redaktion: „Krakauer Nachrichten" Krakau, Orzeszkowagasse 7. II Fernsprecher 104-81.

Adresse der Administration: Krakau, Karmeliterstrasse 34 II. Fernsprecher 230-39

30 сот.

ПЕРЕДПЛАТА в краю і закордоном: місячно 8 зол. 50 сот. чвертьрічно 10 зол. 50 сот. піврічно 20 золотих річно 40 золотих Курс 1 нім. марки 2 зол. Адреса Редакції: Краків, Ожешкової 7, тел. 104.81 Адреса: Адміністр. Краків, Кармелітська 34, тел. 230-39 Дирекції: ч. тел. 137-42

ВИХОДИТЬ В ПОНЕДІЛОК, СЕРЕДУ І ПЯТНИЦЮ

Ґенеральний Вікарій Лемківщини

Довідуємося, що Апостольський Адміністратор Лемківщини покликав до Сянока на Ґенерального Вікарія о. ОЛЕКСАНДРА МАЛИНОВСЬКОГО, дотеперішнього керманича Відділу Суспільної Опіки й Праці при Українському Центральному Комітеті у Кракові.

Бажаємо Достойному Номінатові якнайкращих осягів у новій праці.

РЕДАКЦІЯ.

Збомбардовано 15 анґлійських летовищ

Берлін, 22. 8. Начальна команда німецької армії подає: Дня 21. 8. підчас збройних розвідчих летів понад анґлійськими островами збомбардовано успішно численні фабрики, пристані та залізничі обекти. Завважено поцілі бомб у фабриках у Скіґнесі, Ґріт-Ярмавті, Уітней, Кавентрі, Бернмавт, як також у портових уладженнях у Брідлінґтені. В корабельних варстатах у Савтгемптені поцілено один корабель в доці. Підчас атаки на транспорт під конвоем біля східнього побережжя Анґлії вдалося важко ушкодити поцілом бомби один торговельний корабель. В ночі на 22. 8. німецькі боеві літаки обкинули успішно бомбами фабрики літаків на полудневий схід від Льондону, як також фабрики зброї біля Брайтону. Ворожі бомбардування з літаків північної Німеччини в ночі на 22. 8. спричинило тільки незначні втрати. Ворог втратив. Ворог втратив 21. 8. — 7 літаків. 6 німецьких літаків не вернулося.

Берлін, 21. 8. Начальна команда німецької армії подає: Німецьке летунство в рамах збройних розвідчих летів заатакувало у вівторок низку важних військових обектів в середній і полудневій Анґлії. У ґрафстві Саффольк обкидано успішно бомбами фабрику муніції біля Ельдебер, залізничий вузол біля Савтволд, портові уладження в Ґріт-Ярмавт. Німецькі летуни заатакували бомбами та вогнем скорострілів летовища коло Кембрідж, Іст-Черч, як також біля Менстен і Діль. Залізничі стації в пристанях Ловестофт і Екстер одержали багато влучних поцілів в маґазини й залізничі шляхи. В одній фабриці біля Челмсфорд були численні вибухи. В портових уладженнях і доках у Феверсгем, Бері-Форт і Пембрек спричинено влучними поцілами бомб важкі шоди. Кілька менших кораблів, що стояли в цих пристанях, затонуло, в маґазинах ропи вибухли пожежі. На морі на північ від Ірляндії вдалося затопити влучними поцілами бомб один торговельний корабель містоти 12.000 тон. На Атлантику в деякій віддалі від північного й західнього побережжя Ірляндії поцілено бомбами важкого калібру 3 дальші торговельні кораблі. В деяких місцях дійшло до повітряних боїв. Кілька анґлійських літаків перелетіло над Францією та Голяндією. В день 20. ц. м. і в ночі на 21. ц. м. ворожі літаки не літали над Німеччиною. Ворог втратив 20. ц. м. 10 літаків, з чого 6 зістрілено в повітряних боях, а 4 вогнем протилетунської артилерії. 3 німецькі літаки не вернулися.

Італія проголошує тотальну бльокаду

АНҐЛІЙСЬКИХ КОЛЬОНІЯЛЬНИХ ПОБЕРЕЖ.

Рим, 22. 8. Італійський уряд вислав до урядів невтральних держав, що ведуть торговельну мореплавбу, ноту такого змісту: »Італійський уряд в ноті з дня 15. VI. звернувся до невтральних держав, що ведуть заморську торговельну мореплавбу, з заявою, що Італія, з уваги на бльокадові зарядження ворожих держав, спрямовані проти Італії, змушена повідомити, що ті торговельні кораблі, які опиняться в морській смузі, менше ніж 30 миль від побережжя ворожих країв, пливуть на власний риск, причому Італія не бере ніякої відповідальности за безпеку цих кораблів, що не перестерігають цієї осторогу.

Повторяючи цю осторогу, італійський уряд звертає увагу на факт, що побережні води анґлійських кольоній, протекторатів і мандатних країн, як також побережні води цих країн, в яких є анґлійські відділи війська, маринарки й летунства, отже Єгипту, вважаються, з уваги на часті воєнні зачіпні акції, за смугу військових операцій. Це саме торкається особливо анґлійських побереж на Середземному й Червоному морі, в аденському заливі, як також побереж анґлійських кольоній в Африці,

(Докінчення на стор. 2-гій)

Рік тому

Краків, 23. серпня 1940.

23. серпня 1939 р. складено у Москві короткий писаний акт: всього рівно 30 рядків книжкового друку. Під ними два мужі поклали свої підписи: »За уряд Німецької Держави Рібентроп« і »З уповноваження уряду СССР Молотов«. Наголовок того документу: »Пакт неаґресії між Німеччиною та Союзом Соціялістичних Радянських Республик, 23. серпня 1939«. У коротких 7-ми статтях обидві договірні сторони заявляють, що одна проти другої не буде виступати з ніякою зачіпною акцією, що в ніякій формі не будуть помагати третій державі, яка заатакувала б одну з них, що лише мирним шляхом серед приязної виміни думок розвязуватимуть спірні питання, якщо вони виринули б, та що підписують той договір на 10 літ, з тим, що коли на рік перед його кінцем ніодна сторона його не виповість, то він автоматично продовжується на дальших літ 5.

Ніби такий самий договір, яких було вже чимало у післяверсайському часі. А проте зовсім інший. Перша й найбільш суттєва різниця між ними та різними іншими пактами неаґресії була та, що — прийнятий у хвилині, коли міжнародня кріза досягла свого шпилю — не був ні-

якою пустою маніфестацією ані демонстрацією, лише мав на увазі наскрізь практичні завдання, з величезними наслідками вже у своїй найближчій будуччині. Цей договір заважив на долі Польщі, балтійських держав, великої Румунії, українців, білорусинів. — Очевидно, названі держави могли ще врятувати свою екзистенцію тоді, коли б в останній хвилині Англія була відмовилась від своїх »традиційних« амбіцій на европейському суходолі та перестала підюджувати Польщу. Бо врештою не йшло ані про Польщу, ані про Балтик. Річ ішла про те, щоб обмежити велико-британські впливи, річ ішла про остаточну й засадничу ревізію версайської політичної системи.

Побачивши, що мусить дійти до збройного зудару з великодержавами европейського Заходу, Німеччина зреалізувала заповіт Бісмарка: забезпечила собі фронт зі сходу. Відбити миттю Совітську Росію західнім суперникам, які довгими місяцями залицялися у Москві, це був »майстерштик« німецької дипльоматії! Це був такий неочікуваний і дипльоматично мистецький хід, що англійська, французька та польська політика не вірили в нього та злегковажили собі його. Англія і Польща на смертельну небезпеку, якою був отой пакт з 23. серпня, відповіли пустою демонстрацією, якою був анґльо-польський пакт взаємної допомоги з 25. серпня 1939 р. Небезпека стала траґічною для них дійсністю, демонстрація розвіялась, як дим.

Німецько - совітський пакт був чимось більше, ніж клаптиком паперу. Був чимось більше ніж навіть IV. поділ Польщі. — Він був запереченням тези, що ідеольоґія та політика, це те саме. Показалося ще раз, що державами кермують не ідеольоґічні доктрини, лише життеві інтереси.

Показалося теж, що у політиці, у справжній політиці, якою кермують державні мужі на історичну мірку — сентимент направду не грає ніякої ролі: грає її тільки і виключно — розум...

І тому роковини події з 23. серпня 1939 р. такі важні, що слід згадати про них без огляду на те, хто з якими почуваннями згадує про них. І коли годі казати про всі многогранні сторінки тієї події, то в усякому разі треба пригадати саму подію.

КОНФЕРЕНЦІЯ НІМЕЦЬКИХ ЕПИСКОПІВ

Берлін, 23. 8. У Фульді почалася цьогорічна конференція німецьких епископів. Вважають її зїздом усіх епископів Велико-Німеччини. В ній бере участь 45 епископів, серед них кардинал Інніцер з Відня та кардинал Фавльгабер з Мінхену. Конференція займається загальним положенням католицької Церкви в Німеччині. Вона має видати пастирський лист з відозвою до німецьких католиків у справі співпраці в боротьбі, яку веде Адольф Гітлер за істнування німецького народу. Очікують, що епископ з Оснабріку, Бермінґ, виголосить промову великої ваги.

НАСЛІДКИ ТОТАЛЬНОЇ БЛЬОКАДИ АНГЛІЇ

Ню-Йорк, 23. 8. По інформаціях радіостації Мекей — біля ірляндського побережжя сторпедовано шведський пароплав »Гедрун«, містоти 2.325 тон.— Ню-йорський морський уряд подає, що сторпедовано й затоплено грецький вантажний корабель »Тетіс« містоти 4.111 тон. — Аґенція Райтера повідомляє, що на північно-західньому побережжі Англії висіло 27 розбитків зі шведського пароплава »Атос«, містоти 2.161 тон, що його затопило підводне судно влучним поцілом торпеди.

УНІФІКАЦІЯ ЛИТВИ З СССР.

В Литві поширюють залізничі рейки на ширину російських залізниць, щоб литовські залізничі лінії включити до совітської сітки залізниць.

Столицею совітської Литви є Вильно.

(Докінчення зі стор. І-ої)

побереж Єгипту й Судану, кожний корабель, що плистиме на водах згаданих смуг, наражується на небезпеку ушкодження або знищення від заложених там мінових запор та інших военних засобів.

Щоб оминути випадків знищення або ушкодження торговельних кораблів італійський уряд звертає увагу заприязненим урядам, що зробить все, що лежатиме в його силі, щоб так громадян, як і кораблі оминали небезпечних морських смуг, причому італійський уряд ухилюється від відповідальности за відшкодування вразі втрат і шкід, спричинених особам і кораблям, що можуть мати місце у згаданих смугах. Зі своєї сторони італійський уряд не має наміру робити труднощів кораблям невтральних держав при переїзді крізь моські проливи, примусові шляхи морської комунікації.«

Летунська атака на анґлійську фльоту

Рим, 22. 8. Головна кватира армії подає: Одна з італійських летунських ескадр збомбардувала військові обекти в Ґібральтарі. Один літак не вернувся. У східній частині Середземного Моря один наш торпедовець затопив вороже підводне судно. Одне з італійський підводних суден сторпедувало ворожий торпедовець. Італійські летунські ескадри дігнали і збомбардували ворожу ескадру кружляків. 2 кружляки поцілено численними бомбами. Всі наші літаки вернулися до своїх баз. У східній Африці італійські війська зістрілили один англійський літак в Кенії.

Сомалійці піддаються Італії

Рим, 21. 8. Головна кватира армії подає: В колишній анґлійській країні Сомалі напливають юрби населення, зголошуючи свое підпорядкування італійській владі. — Аскариси, вершники на верблюдах, та нереґулярні війська Гілялів зголошуються, щоб віддати зброю та домагаються прийняття до італійських відділів. В Бербері найшли 3 літаки типу Бленгайм, ушкоджені підчас італійських летунських атак, четвертий найдено спаленим в ріці Бареріс, пятий на побережжі. Ворог довершив численних налетів на менші місцевости в Етіопії. Вбито одну жінку, 5 поранено. Матеріяльні шкоди незначні. В одній з лічниць зранено двох біженців, в іншій одну особу вбито, 5 ранено. Біля Діредави італійські ловецькі літаки зістрілили один англійський літак типу Бленгайм, що згорів. Італійські бомбовики заатакували та успішно збомбардували летовище на Мальті. Не зважаючи на завзяту ворожу оборону всі італійські літаки вернулися. Ворожі ловецькі літаки, заатаковані італійськими, були змушені до втечі. Один літак мабуть зістрілено.

—о—

Цікава історія з американським короблем

Німецький уряд вислав кілька нот до уряду Злучених Держав у справі корабля »Американський Леґіон«, що пливе через заблоковані англійські води. Він виплив з фінляндської пристані Петсамо, та везе до Америки американських добровольців, що воювали по боці Фінляндії. Не зважаючи на всі німецькі перестороги, корабель цей зміряє до берегів північної Англії, а тим самим може наїхати на мінові запори. Німецький уряд не бере ніякої відповідальности за можливу катастрофу. Деякі американські політики обвинувачують Рузвельта в тому, що він хоче свідомо довести до зудару Америки з Німеччиною, провокуючи затоплення американського корабля німецькими мінами, що можна оминути, змінивши курс плавби. Республиканські посли домагаються поставити цю справу на денному порядку на засіданні конґресу.

Жид — комуніст вбив Троцького

Мексико-Сіті, 22. 8. Лейба Бронштайн Троцький, жид з України, один з б. большевицьких провідників, помер 21. 8. ц. м. внаслідок важкого побиття. Побив його таки в помешканні іранський жид Маонард Джек Вендем Дішд. Служба Троцького схопила напасника і важко потурбувала, опісля віддала в руки поліції. Він прийшов був 20. 8. ц. м. до Лейби Троцького та підчас розмови почастував його декілька разів туристичним джаґаном, який мав зі собою як палицю. Підчас слідства Дішд зізнав, що йдучи до Троцького мав намір його вбити, бо хоч самий він троцькіст, то завівся на ньому. Дішд заявив притому, що йому байдуже, чи він буде жити, чи засудять його на смерть.

Лейба Троцький вже надовго перед революцією 1917 р. був співтворцем большевицької ідеольоґії та разом з Леніном завів совітську систему в Росії. Цікава була його роля, як типового інтелектуаліста, на становищі совітського военного комісаря, що знищив повстання »білого міщанства« та монголів. Після смерти Леніна попав Троцький в гостре суперництво зі Сталіном і мусів йти на вигнання. Одначе т. зв. троцькізм істнував ще довший час у СССР та у світі. Троцькізм основується на утопії, щоб усі національні та державні ріжниці скасувати в користь панування кляс.

Вбивник Лейби Троцького належить до тих, що розчарувалися в троцькізмі, бо розвиток світових подій пішов скрізь у напрямі противлежному, ніж це Троцький передбачував.

Безнадійна промова Черчіля

Женева, 22. 8. Англійський премієр міністрів Черчіль виголосив в парляменті 21. 8. промову, згадуючи у ній, що Англія втратила досі 92.000 вояків, та що Німеччина опанувала цілу Европу. Англійські приготування до офензиви поступають звільна вперед і в 1941 і 1942 Англія осягне перевагу. На думку Черчіля Англія має досить волі й засобів, щоби продовжувати війну. *Англія вестиме бльокаду не лише проти Німеччини, але й проти Італії, Франції та* і інших країн, що опинились у німецьких руках. Можливо, що Англія стоїть ще перед більшими, як досі, ударами. Тепер німецьке летунство сильніше від англійського, та Черчіль потішає англійців, що вирібня англійських літаків скоро пережене німецьку. Черчіль сказав притому неправду, а саме, що англійські літаки бомбардують у Німеччині військові цілі, тоді як навпаки, вони обкидують бомбами лише мирне населення, церкви, та культурні памятки. Вкінці заявив Черчіль, що англійський уряд відступив на 99 літ право Злученим Державам Північної Америки будувати укріплення у Канаді, Новій Фунляндії та на островах Антилях. Черчіль хоче зеднати собі таким чином Америку й забезпечити її перед німецьким наступом.

З тієї промови Черчіля прозирає лише безсила лють плютократичної кліки, що веде Англію до повної руїни.

—о—

В 35-літні роковини „Взаїмної Помочі Українського Вчительства“

Дивний збіг обставин. Як редактор першого незалежного журналу українського вчительства »Промінь«, що виходив від 1904—1907 р. на Буковині, містив я в 1904 р. статті про необхідність орґанізації українського вчительства. Гарячо привітало ту ідею українське вчительство Галичини й Буковини і негайно забралося до її реалізації. Вже 18 липня 1904 р. відбулося велике віче українського вчительства при участі 1.392 учителів, яке ухвалило заснувати »Взаїмну Поміч Українського Вчительства«. Поляки докладали всіх зусиль, щоби не допустити до заснування товариства та старалися, щоб віденське міністерство не затвердило статуту. Та все ж вдалося перебороти ці перепони і віденський уряд таки затвердив статути, так що перші загальні збори »В. П. У. В.« відбулися 28. серпня 1905 р. — А тепер після 35 літ приходиться мені знову забірати голос в тій самій преважній справі.

Вартість »Взаїмної Помочі Українського Вчительства« може якслід оцінити той, хто памятає, чим було українське вчительство перед 40 літами і яку працю перевела »В. П. У. В.« та які її успіхи. Досить сказати, що із безправних, беззасібних, заляканих, поневіряних чужими і недоцінюваних та часто-густо й легковажених своїми — розпорошених одиниць, повстала тисячна армія зорґанізованого свідомого українського вчительства, що виявляла собою — як на наші умовини, велику моральну й матеріяльну силу і своєю зорґанізованістю викликувала подив і пошану у своїх і чужих.

У »В. П. У. В.« було згуртованих 3.500 членів, що солідно вплачували членські вкладки й виконували членські, фахові і суспільно-національні обовязки, а притому мали великі користі з тієї станової орґанізації. Передусім одержували зворотні, а у випадках гідних узглядження і беззворотні запомоги, допомоги на варстати праці для дітей членів »В. П. У. В.«, т. зв. »самаританська поміч« на випадок недуги, фахова порада в шкільних справах, дидактично-методичні вказівки, аж до вироблення зразкових лекцій і педаґоґічних тем включно, правна оборона на випадок якоїсь халепи, яка може ненадійно лучитися кожному, забезпечення рідні чи дорогих осіб даного члена посмертним фондом на випадок його смерти і т. п.

І розмірно великим майном розпоряджала »В. П. У. В.« Дві великі камяниці у Львові вартости чверть міліона зол., першорядна »Оселя« у Ворохті вартости 200.000 зол. Була ще посілість в купелевій місцевості Мушині і будівельна парцеля в Криниці, але їх мусіло т-во збути, бо вибудувало прегарну модерну оселю-санаторію в Черчі. Крім того на окремих кооперативних статутах повстала окрема Учительська Каса, що в короткому часі стала доволі поважною фінансовою потугою і неодному членові прийшла з поміччю тоді, коли було тяжко, а навіть неможливо за якийсь кредит.

Величезну культурну ролю відограла багата педаґоґічна бібліотека при Централі та переважно белетристична бібліотека при »Оселі« у Ворохті, яку »В. П. У. В.« перемінили на загально доступну бібліотеку для всіх літників і гостей, а зимою для гуцулів. Періодичні сходини членів по Округних Відділах »В. П. У. В.« з рефератами на педаґоґічні, дидактично-методичні, суспільні та різні актуальні теми з нагоди принагідних подій чи роковин літературних чи національно-суспільних, та визвольних змагань виконували велику культурну працю та давали членам милу розвагу.

Видавнича діяльність »В. П. У. В.« була багата і плідна. Поважний, науковий квартальник »Шлях виховання і навчання«, »Методика і шкільна практика«, офіціоз т-ва, півмісячник — »Учительське Слово«, та неперіодичне видавництво книжкове »Педаґоґічна Бібліотека«. Це дуже поважний культурний вклад.

Всі ці велитенські осяги »В. П. У. В.« — це найкращий доказ, що українське учительство має великий орґанізаційний хист, засоби моральних цінностей, а що найважніше провідну ідею.

„Від нас залежить майбутність і щастя українського народу, — від народу наша доля!“. Це були напрямні перших піонірів »В. П. У. В.« і їх придержувалося т-во, та тим продовж 35 літ.

З тим величнім кличем ішли члени »В. П. У. В.« в народ і чудес доказували своєю муравлиною працею. Не було кружка »Рідної Школи«, читальні »Просвіти«, не було кооперативи, молочарні, »Сільського Господаря«, чи якогонебудь важнішого підприємства, де український учитель не піддав би ініціятиви, чи не був діяльним членом виділу або й поза виділом душею товариства чи орґанізації. А коли польська влада у свому моральному безсиллі, пацифікаційними побоями та нищенням українського майна намагалась відстрашити активніший український елемент від творчої праці, — то одними з перших впали українські народні учителі. Багато з них лікувалося по лічницях від побоїв, багато перенесено в чужі неукраїнські землі, багато позвільнювано з посад. Праця пішла в підпілля. Назовні українського вчителя не було вже видно. Але пізними вечорами сходився до учителя найбоєвіший актив села і він при заслонених вікнах кермував цілою освітною, кооперативною чи громадянською справою аж до шкільного плебісциту включно.

Та ніякі загрози, перепони, переслідування ні знущання не могли спинити українського вчителя в його всесторонній праці для добра українського народу.

А тепер відносини ґрунтовно змінилися. Українські землі, які ворог намагався проковтнути, мають тепер змогу свобідно працювати економічно й культурно для добра українського народа. І тут саме перед українським учительством розкривається розлогий лан вдячної і хосенної праці в школі і поза школою. Саме українському вчителеві припала почесна роля стати апостолом правди і науки, апостолом українського освідомлення, українського націоналізму, почінаючи від найменших діточок, а кінчаючи на старшому громадянстві.

Та до цього треба орґанізації! Український учитель, що хоче других навчати й орґанізувати, мусить самий бути зорґанізований! Очевидно тепер інші часи і відносини й орґанізація українського вчительства мусить мати інші форми. Про це іншим разом. Але саму працю буде українське вчительство продовжувати по славній традиції »В. П. У. В.« для покращання власної долі і в хосен українського народу.

Іван Герасимович.

З церковного життя

ІМЕНУВАННЯ ҐЕНЕРАЛЬНОГО ВІКАРІЯ У ПРЯШІВСЬКІЙ ЄПАРХІЇ

Словацька преса з вдоволенням приносить вістку про іменування ґенерального вікарія греко-католицької єпархії у Пряшеві єпископом П. Ґойдичем. Є ним дотеперішний консисторський радник о. Йосиф Зорван Карпаті. Він народився 17. березня 1882 р. як син хлібороба в повіті Банської Щавниці. Богословські студії скінчив в Остригомі. Висвячений священиком 28. серпня 1909 р. Душпастирював два роки у Пряшеві, відтак 8 років у Градиську, врешті аж 20 років у Клембарку. — Подія сама по собі не дуже то замітна, бо ж кожний епископ звичайно назначує когось зі свого клиру помічником чи там заступником. Для нас українців це назначення тим важне, що пряшівська греко-католицька єпархія дістає в особі нового ґенерального вікарія словака, який не вміє говорити по українськи.

Словацька преса підкреслює те, що о. Карпаті був великим приятелем Андрія Глінки. Дивуватися можна хіба тому, що Преосв. Павло Ґойдич саме словака назначив своїм ґенеральним вікарим.

ВИКИДАЮТЬ СИРІТ ЗІ СИРОТИНЦІВ

Недавно писали ми про те, яких то гараздів зазнають Сестри Василіянки в Ужгороді від епископа Стойки. Тепер доходять до нас вісті, що з епархіяльних сиротинців усувають сироти, що від кількох літ находили там приют і змогу вчитися. Ті, які в першу чергу повинні подати помічну руку опущеним нещасним сиротам і ними заопікуватися, без милосердя усувають їх просто на вулицю за те тільки, що вони бідні діти і не хотять дати себе мадяризувати. Слід завважити, що до оснування обох сиротинців, а саме в Ужгороді і в Хусті, сама епархія нічим не причинилася, а вже ж найменше сам епископ Стойка. Їх створив своїм власним коштом о. Августин Волошин. В Ужгороді на цю ціль відступив свій власний дім, а в Хусті купив для сиріток дім б. посла Куртяка. Нещастя хотіло, що о. Авґустин Волошин, не передбачуючи, що ті сиротинці попадуть під управу Стойки записав їх на епархію. Тепер усувають з них наших дітей. І нема кому впімнутися за кривду наших дітей, яких усувають з рідних сиротинців. Крайня пора опамятатися і бути бодай людьми, якщо вже зовсім позбулися християнських почувань!

До праці

Ось вже майже і літо проминуло! Ще два, три тижні і ми, дівчата — учениці, вернемось до школи. Але не до чужої, ворожої, а своєї — української. Для нас, холмщанок це дійсно чарівна казка, сон: своя рідна школа! Вірю, що кожна з нас думає з радістю про початок шкільного року. Всі ми відпочали і тепер з новим запасам сил та енерґії візьмемося до праці. А її так багато! Цікаво, скільки зпосеред нас таких, які можуть похвалитись працею підчас літа?

Я — річ природна — не беру під увагу допоміжної праці батькам у господарці. Не сумніваюсь, що цей обовязок всі виповнили. Маю на думці суспільну праю. А вже чую, як мені відповідають: „А що робити? Я сама не багато ще вмію! А воно не так дівчата. Робити є що. Дійсно ми вміємо ще мало, але все ж таки когось можна вже дещо навчити. Кожна розмова, оповідання, навіть поодинокі слова залишають по собі слід. Зокрема звертаюсь тут до старших приятельок зі сіл. Відомостями, що вони мали змогу придбати в міській українській школі, слід поділитися зі своїми подругами на селі. А вже, борони Боже, не сміє бути в нас думки про вищість над своїми односельчанками, які працюють при господарці і не мають змоги ходити до ґімназій. Це недопустиме. На закінчення ще раз закликаю: постараймось, дівчата, провести ці останні дні вакацій корисно, щоб вони принесли якусь користь дня нашого окруження. Як зустрінемося в школі, обміняємося своїми враженнями й опрацюємо спільно плян праці на майбутнє. Тому до праці — холмщанки!

Же-Ка.

Порозуміння між Болгарією та Румунією

Софія, 23. 8. На основі вісток, поданих у столиці Болгарії, між румунським і болгарським урядом дійшло до порозуміння. Румунський уряд згодився відступити Болгарії полудневу Добруджу на основі стану з 1912 р. В болгарських політичних колах висловлюють надію, що тепер, після закінчення давної ворожнечі настануть скоро приязні взаємини між обома краями. Успішне закінчення переговорів у Крайові становить для заповідженних ще мадярсько-румунських розмов знаменний показчик настроїв Румунії, яка хоче зазначити тим, що вона готова до уступок, якщо вони є в межах, можливих до приняття.

—о—

З голосів преси.

Образки знад Сяну

У »Берлінер-Берзен-Цайтунг« з 18. ц. м. знаходимо кореспонденцію - репортаж кореспондента того часопису на терені Ген. Губернаторства Артура Райса. Це журналіст, який добре визнається у польських передвоєнних відносинах та теперішніх настроях, та на цю тему оголосив уже в »Берлінер Берзен Цайтунг« кілька цікавих статтей (про непоправну безжурність варшавян і варшавянок, про польську еміграційну гризню іт.п.). Стаття, що її тут реферуємо, має назагал аполітичний, описовий характер. Для нас той репортаж цікавий головно тим, що бачимо в ньому образок дорогих нам околиць так, яким бачив його інтелігентний чужинець, що вперше станув ногою над рікою Сяном.

Спершу автор описує довгу й повільну дорогу особовим потягом, який стає на кожній зупинці, потім їзду візником по препоганій дорозі до міста, в якому на щастя є один чистий німецький готель. Далі автор пояснює, що — як це видно ледви вийшовши на вулицю — більша, господарсько важніша та краща частина міста залишилася по сов. боці. Перед прилукою до Німецького Перемишля довкільних громад місто мало 23.000 мешканців, тепер це число зросло ще на яких 10.000, з яких ок. 4.000 творять українці, решту поляки; жидів у місті вже нема. У місті залишилось лише 21 жидівських та кілька польських підприємств. Віддали їх в руки фахівців, притягнули німецький приватний капітал і пустили в рух. Міська щадничка каса вже функціонує. Не вважаючи на важку зиму, місто дістало власну електричну стацію, бо давня залишилась по другому боці. Автор згадує про пляни розбудови міста на найближчу будуччину: поставити тартак, відповідну сучасним вимогам різню, театр, репрезентаційний німецький дім, цілу низку промислових варстатів, вимостити старі й повести нові шляхи.

„...Особливе значіння Німецького Перемишля у тому, що це місто є переладунковим та вимінним пунктом для всіх дібр, які приходять на рейках з Сов. Союзу для Райху. Обидві частини розділеного тепер Сяном міста були получені двома мостами. Міст для пішого й колового руху поляки висадили у воздух, коли покидали місто. Частина його залізної конструкції лежить на нашому березі, решта спочиває у ріці та лише поринає у шумливих хвилях. Висадили тільки середину моста. Кінці обох обмотані дротами та споглядають у порожню. Зате залізничий міст ненарушений. Саме, коли дивлюсь на нього, надходить з совітського боку вантажний поїзд. Залізні бочковози з російською нафтою, потім довгий ланцюг вагонів, повних усякого іншого добра. — Поїзд їде від кінця мосту короткий відтинок по низькому шляхові та перерізує на малому й низькому мості вулицю біля теперішнього ратуша, аж поки зупиняється на місці, де — з уваги на ширші рейки російських залізниць — переладовують нафту й інше добро.

До того товарового обміну й обмежується рух між обома сторонами. Сама ріка — мертва. Здовж Сяну тягнеться по нашому березі каштанова алея, довга тіниста вулиця, яка цілий день та головно під вечір дуже оживлена. Чути розмови й сміхи, видно діти, як бавляться. По тому боці прудкої ріки панує велика мовчанка. Росіяни більшу частину мешканців з свого міста виселили. Видно там лише рідко коли та мало людей, трохи дітей, як перебігають, трохи вантажних авт, яким видно дуже спішно. Там, де Сян притикає до самого міста, стоять по другому боці тартаки, за ним доми. Між ними знімається вгору велика біла церковна вежа, далі внизу ріки вежі собору. Доми обліпили ген угору узбіччя на східньому березі Сяну. Тут і ліс, пізнати теж виразно руїни старого замку. На лінії залізничого мосту стоїть фабрика, якої комин курить цілий день. На нашому боці видно інколи людей, які йдучи раптом зупиняються, та стоючки споглядають хвилинку туди, на другий беріг міста, в якому мабуть знають кожний камінчик і де раніш мали свій варстат праці. Дивне почування находить нас, коли підхоплюємо ті погляди у той бік, або коли стрічаємо людей, які сидять на лавці чи примурку та дивляться на мовчазні совітські береги Сяну. Під вечір, при заході сонця, виїхали ми на горб, звідки простягався вид ген далеко у долину карлючкуватої ріки, вглиб російського краю, який лежав у наших стіп — мовчазний і самітний. Скрізь мовчать совітські кордони. Я стояв уже над ріжними іншими кордонами та переступав їх, але тільки над кордоном Совітського Союзу людина має хвилююче враження, що стоїть перед іншим світом, перед світом, який не хоче, щоб на нього дивитися, та щоб із ним стрічатися...“

Наприкінці автор оповідає ще про колишні перемиські форти та висловлює надію, що Німецький Перемишль зацвите й матиме добрі сполуки з центральною та західньою Німеччиною.

—o—

ОМЕЛЯН КОСТИШИН 7)

Береза*

(Спомин)

Тут, на цій річці Нарві мав бути німецький кордон. Дорога була важка, непевна й далека. Та годі надумуватись, гайти час! То не шутки. Треба добре намагати ногами, вноwy позираючи позад себе, спасаючи душу. По дорозі, в містечку Острові, застав я як німці поспішно ліквідували тимчасові бюра. Тут довідався, що без перепустки не пускають через міст на ріці Нарві. Не знав, що діяти дальше. Та відважився підійти до якихось старшин німецької армії з проханням за порадою. Мене спрямували до „Ортскоманди“, де дістав „Бешайніґунг“.

Врадуваний, що маю вже потрібний документ, я рушив у напрямі Ружан. По дорозі стрінув ненадійно наших таки жоворотців із Берези. Це був гурток січовиків, що їх після подій на Карпатській Україні мадярська влада видала була в руки поляків. Відрадніше стало на душі. Тепер уже було своє товариство на дальшу мандрівку. Ішли ми вже разом. Та по дорозі довідалися ще про одну несподіванку, а саме, німецькі стійки не пускають нікого через міст на Нарві, заявляючи, що все, що по тому боці, мусить залишитись у Совітах. Ми вірили тому й не вірили, бо маючи перепустки були певні, що нас пустять. А таки не перепустили і довелось завернути. Зайшли ми в недалеке село, там дещо перекусили і довідались, що над рікою жиє один німець кольоніст, який перевозить лодкою. Не гаючись довго ми пішли до нього. Вечоріло. На подвір'ю німця застали повно польських „уцікінерів“. І вони хотіли перебратись за Нарву, та німець за ніяку ціну не хотів їх перевезти, а нам радив перейти ріку в брід. І ті січовики не надумувались довго, перебрели ріку і щезли мені з очей у поблизькому лісі. Я залишився знову сам. Не важився йти у брід, бо вода була студена, а я нездужав. Тому, коли з подвіря всі забрались, я ще раз став просити цього німця, щоби мене переправив і він змилосердився, бачучи мене нещасного і збідованого. Навіть не хотів прийняти ніякої винагороди на тамтому боці.

Вийшовши з ліса за рікою, зайшов я у якесь село. Господарі говорили, що в них багацько німецького війська й тому небезпечно і таки місця немає на нічліг. Думали, що я польський „уцікінер“. Хоча до мене ці страхи не могли відноситися, то все ж таки я пішов до другого села. Вже звечоріло і було дуже темно. Я не знав дороги і йшов напомацки. Було й небезпечно. Все ж то війна, ходити можна тільки до 6-ої години вечором. Можна було що до чого пропасти отак ні за цапову душу.

Та ось бачу в далині на чистому полі світло... Повернув я туди. Село. Крутяться всюди вояки. На подвірі одного господаря підходжу до німецького вояка, поздоровив його „Гайль Гітлер!“ і кажу, в чому річ. Цей ввічливо подав папіроску та порадив зайти до начальника громади. Начальник, чи там „солтис“ саме показував щось „на міґи“ якомусь воякові, бо не міг із ним ніяк порозумітись. Я випадково послужив за товмача. Вкінці вояк відійшов, а солтис довідавшись, про що мені йде, накинувся на мене, мовляв — треба було сидіти дома і не втікати. Я не дуже то й оправдувався, а казав, що буцім то на приказ польської влади мусів до 24 годин вибратись із хати. І він притакнув, вже не сердився і післав на нічліг.

По тому боці Нарви вже було безпечніше, і я не спішився надто. Та клопоти з нічлігами не переводились. Люди не пускали в хату. Перейшов отак Ружани, цілком зруйновані, відтак Пултуск, Насельск, Модлін та Закрочим, що виявляв зі себе одно румовище. Переправився опісля через Вислу та попрямував на Варшаву і Радом, а звідсіля вже залізницею на Кельце, Ченстохову, Краків, Тарнів — до Сянока.

Пів світа, як то кажуть, зійшов і переїхав, бо 600 км. пішки, а понад 700 залізницею. Це тривало майже місяць: від 18. вересня до 16. жовтня, заки добився на Лемківщину, де відразу взявся за працю на тій нашій найбільше запущеній ниві. Тут саме орґанізувалось уже шкільництво і я став учителювати. (КІНЕЦЬ)

*) Гл. »Кр. Вісті« чч: 76, 77, 78, 79, 80 і 81.

*) У цих споминах — в »Кр. В.« ч. 76 — пропущено 13-ий рядок з долини, у першому стовпці фейлетону: „На щастя добрі люди в останній хвилині подали мою валізу.“

„Тату, мамо, — я іду до чколи!"

Починається шкільний рік. Перший шкільний рік в історії Лемківщини і Холмщини. Ніколи на Лемківщині та Холмщині ще не було правдивого шк. року, бо ще ніколи дитина нашого українця не мала щастя йти на початку шкільн. року до української школи. Були й тут початки шкільних років, але до яких шкіл ходила тоді українська дітвора? В чисто українських селах на Лемківщині були школи польські, або школи »руські« чи »польсько-руські«. В цих школах за Польщі нашу молодь не виховували, не різьбили характерів, але в цих школах намагалися при допомозі різних метод нашу дітвору денаціоналізувати та деморалізувати. Правда, тільки намагалися, бо дівольське денаціоналізаторське діло взагалі не вдавалося, або йшло дуже повільним темпом. Лемківщина й узагалі наші землі на захід від Сяну і Бугу від довших віків були під страшенним польським гнетом. Поляки цілими століттями денаціоналізували та тероризували. Та твердий українець на Лемківщині і Холмщині якось в глибині своєї душі відчував, що все це згодом зміниться, що тільки треба ждати, терпіти та триматися свого. І наш українець з Лемківщини й Холмщини ждав, терпів і вірив. І таки дочекався. Дочекався першого українського шкільного року! Дочекався того, в що вже слабші характери не вірили, або починали вже зневірюватися. Тимчасом усюди тут живе від віків український нарід, усюди тут гомонить українська мова та чарівна українська пісня. Правда, що столітнє польське панування наробило нам дуже, дуже багато шкоди. Ось що пише учитель з села Новосілки до шкільного інспекторату в Сяноці:

>...при цьому треба підкреслити, що попередня польська школа і під оглядом навчання і виховання стояла нижче всякої критики (!). Ученики IV. кляси не мали найменшого поняття про множення чи ділення. Маємо враження, що діти протягом 7 шкільних літ вчилися тільки польської мови та й то недбало. З граматики ученики найстарших річників не мали найосновніших відомостей. З науки природи, географії та історії ніколи нічого в польській школі не вчили...«

Учитель з села Полянки між іншим пише до інспекторату таке:

>...школа в селі новостворена. Дотепер не було тут ні школи, ні церкви, ні читальні, ні кооперативи чи взагалі якоїсь публичної установи. Учителеві прийшлось працювати в умовинах, що були в Галичині хіба десь перед 50-ти роками! Одинокою впливовою особою в селі був жид Цемет, який вмів зручно тримати село виключно власним впливом, розбиваючи всі змагання молодших селян, які хотіли вже давно заложити школу. Коли 10. січня ц. р. прийшов учитель, половина села була проти школи(!), не було ні приміщення для школи, ні одної лавки, ні таблиці, ні помешкання для учителя. Проте протягом 10-ти днів вдалося підшукати приміщення для школи, зробити 8 лавок та стягнути дітей до школи. Опісля успіхи дітей, концерти, вечірні курси, заложення кооперативи — зробили перелім. Загальне наставлення до школи змінилося на дуже прихильне...«

Отже, як усюди так і тут, усюди на перешкоді стояв і стоїть поляк і жид, жид і поляк.

Кажуть, що наші українці з Лемківщини дуже консеквентні, вперті й якось в собі скриті та недовірливі. Це правда. Але ми собі може щойно сьогодні ясно освідомлюємо, що тільки завдяки цим прикметам не вдалося полякам на цих наших західних окраїнах їхнє денаціоналізаторське діло. Наш українець з Лемківщини недовіряв всяким чужим зайдам і вірив, що прийдуть кращі часи. Вірив тоді, коли багато говорило, що нам на захід від Сяну і Бугу »встоятись не буде сили«. Завдяки цій консервативности і впертости лемка-українця ми таки і тут встоялись і діждалися початку першого українського шкільного року на Лемківщині й Холмщині. Організація нашого шкільництва на цих теренах почалася ще минулої осени, але правдивого початку українського шкільного року тут ще ніколи в історії не було! Наше учительство вложило в перших місяцях по розвалі Польщі дуже, дуже багато праці для народньої справи. В інспектораті переглядаємо звіти та оголошення: один цікавіший від другого. Перечитаймо собі кілька таких прецікавих звітів. І так учитель з села Дудинці між іншим пише:

>...вже по кількох тижнях приходили діти щораз чистіші та гарніше одягнені. А вже під весну миле враження робили білі личка у скромних, але старанно вдержуваних одягах. У клясі біля мидниці постійно виднів картон з написами, як чисто вдержувати себе й окруження. В тому напрямі помогли багато наради з батьками, промови до зібраних старших громадян з нагоди курсів німецької мови, різних свят, вистав, концертів, тощо. В цей спосіб ішло перевиховання молоді і старшого громадянства...«

Бачимо, що учитель на селі мусить бути не тільки учителем, але одночасно і лікарем, дорадником, писарем і т. д. Інший учитель з села Абрамова пише:

>часто відбувалися в клясі гутірки на тему чистоти і говорилося про небезпеки, що можуть виринути з бруду. Вислід тих зусиль був такий, що діти поволеньки, але послідовно почали привикати до чистоти. Витворилось у дітей самочинне суперництво в тому напрямі, щоб на контролі чистоти бути найчистішим. Деякі діти воліли опустити день науки, щоб мама випрала їм штанята, ніж прийти до школи в брудних... Далі читаємо: щоб поліпшити здоровельний стан місцевого населення, треба ще вложити багато труду і праці і то з боку школи і теж адміністраційної влади...«

На деяких селах прийшлось учителям поборювати просто неймовірні трудноші. Тут маємо уривок з листа, що його до шкільного інспекторату післав учитель з села Волосате.

>...внаслідок того, що в селі була польська школа, більша частина дітей неграмотних. Учительству було дуже важко організувати школу, бо селяни були за тим, щоб учителів узагалі вигнати з села, бо діти тоді не будуть ходити до школи й будуть могли працювати вдома (наслідки польського панування і деморалізації!). Надійшла зима. Дітвора без взуття. Треба було ходити з хати до хати, контролюючи, хто має взуття, хто ні. Старші селяни робили трудноші, але сама дітвора взялася до науки дуже гарно. Хиба була тільки та, що навчання не могло бути систематичне, бо ученик ходить тиждень до школи, а потім дає на тиждень свої черевики власному братові, щоб і той міг бодай тиждень ходити до школи. З початком січня ц. р. зорганізовано курс для неграмотних, до якого зголосилося 108 селян. Відтак вдалося заложити драматичний гурток, влаштовано свято з приводу роковин боїв у Карпатській Україні, влаштовано багато рефератів на культурноосвітні теми, тощо.«

І з цих листів бачимо, що трудноші були великі. Не було шкільних будинків, не було підручників. Все треба було починати від основ. І треба було робити дуже швидко, бо село не могло довго лишатися без школи та учителя. Учительство порозїзджалося по селах минулої осени без сотика в кишені і здебільша без основнішого знання місцевих обставин, але з охотою до праці. Було багато таких, що з Сянока мусіли їхати на місце свого призначення 3—4 дні. Приїхав учитель на село, а тут нема ні школи, ні помешкання. Де учити і де мешкати? Всі знаємо, яка була цьогорічна зима. Більша частина українських сіл прихильно поставилася до свого учителя. Селянин звичайно якось учителя примістило і не дало з голоду вмерти. Місцями було гірше, навіть дуже зле. До того прийшло переселення й агітації! Там так, там сяк! Пішла тиха, але вперта агітація по селах, якої наслідком було, що місцями учитель чи учителька не могли дістати ні молока ні хліба, ні навіть бульби. А тут ще й без платні далеко в горах, без змоги скомунікуватись зі світом. І нераз ставало питання рубом: або втікай, або вмирай. Було важко, дуже важко. Та учителі не втекли. Витримали. Віра в себе і любов до народу перемогли. Учитель терпів, але не покидав. Опісля переселення скінчилося, деякі найбільш захоплені навіть вернулися і побаламучені села вспокоїлися. І знову було для учителя молоко, бульба і був хліб. Учительство найтяжчі часи пережило. Населення побачило, що український учитель чи учителька працюе тільки для свого народу і зачало інакше дивитися і цінити свого учителя чи учительку. Дуже приємно перечитати такого листа, що пишуть самі селяни з села Великополе до інспекторату в Сяноці. Читаємо в тому листі таке:

>...великий біль і сум повстав в серцях матерей і дітей, коли передучора довідались ми, що наша учителька, так улюблена не тільки батьками, але ще більше шкільною дітворою була перенесена далеко в гори. До року 1939 школа ненавиділа дітей, а діти ненавиділи школу. Коли в листопаді 1939 р. прийшли нові учителі — здивовані дивились ми, що діти зараз полюбили школу і протягом кількох місяців навчились більше, ніж за 5 літ. Коли ми побачили на сцені, в часі шкільних свят і театральних вистав, наших дітей, не могли вийти з дива, що може зробити рідна, українська учителька й учитель, що їх діти люблять, а батьки цінять і поважають Не диво, що діти плакали довідавшись про перенесення учительки. Не робіть дітям кривду, лишіть їм учительку, до якої дитяче серце любовю розгорілось за її працю, за її посвяту, за її дар здобування дитячої душі і за її здібність навчання. Ми всі батьки молимо Вас, лишіть дітям учительку, яку діти люблять, а ми шануємо і цінимо. Ми старші завдяки такій учительці пізнали значіння рідної, української школи...«

До цього листа не треба нічого додавати. В інспектораті в Сяноці я випитувався, чи дійсно цю учительку перенесли десь далеко в гори. Так, перенесли. Не в гори, але в третє село від Великополя. І чому її перенесли, коли батьки так просять, щоб лишилася у Великополі? Кажуть, що тому, що те село, куди її тепер перенесли, треба під національним оглядом піднести, а інспекторат вважає цю учительку здібною виконати це.

323 УЧИТЕЛІ І 186 УКРАЇНСЬКИХ ШКІЛ У СЯНІЧЧИНІ

Наших Читачів і Читачок напевно буде цікавити і те, скільки тепер є учителів і шкіл на Лемківщині. Даних з цілої Лемківщини не маємо, бо західня частина Лемківщини не належить до шкільного інспекторату в Сяноці. Отже повіт Сянік буде мати від нового шкільного року 166 учителів, 85 шкіл і 9.308 шкільнообовинних дітей, повіт Балигород 133 учителів, 91 шкіл і 9.636 дітей, а повіт Березів 24 учителів, 10 шкіл і 1.208 дітей. Разом 323 учителі, 186 шкіл і 20.152 шкільнообовинних дітей.

Перед початком шкільного року у шкільному інспектораті повно людей і великий рух. Люди входять і виходять, здебільша учителі (-льки). Деякі невдоволені зі свого *перенесення*, а тих перенесень було цим разом дуже багато. Чули ми, що деяких учителів переносити не треба було, що на цьому школа нічого не скористає. Були та є теж нарікання з приводу звільнювання некваліфікованих учителів, себто таких, що мають середню освіту, але не мають свідоцтва з учительської семинарії. Про всі ці жалоби знають в інспектораті і пояснюють, чому саме цього року було стільки перенесень. Минулої осені підчас організації

шкільництва, діставав посаду майже кожний, хто хотів учити і хто мав будьяку середню освіту. Не було фахових учителів. Тепер умовини змінилися. Прибуло більше фахових учителів з корінної Польщі і зі сходу і тим посади треба було дати. Учителі, які не мають учительської семинарії, звичайно при першій ліпшій нагоді звикли покидати учительські посади і тому буде для школи краще, коли вже тепер на школах будуть вчити такі, які до учительського звання приготовлялися кілька років. Звільнених нефахових учителів буде понад 40, але вже більша частина їх має заняття. Дальшою причиною перенесення було й те, що не всі учителі сповнювали свої обовязки так, як це сучасна дійсність вимагає. *Правда, таких випадків було мало,* але були й треба було з цього приводу витягнути відповідні висновки. Причин до перенесення було багато і п. шкільний радник Губер та пан-отець-інспектор Венгринович нас запевнили, що це все робилося тільки й тільки в інтересі школи й шкільної дітвори. Вони знають, що багато учителів потерпить, але це все мусить бути, бо загальний інтерес і справа цього вимагає.

Так починається на Лемківщині перший в історії український шкільний рік! Тепер перший раз з початком шкільного року дитина нашого лемка-українця весело гомонить: »Тату, мамо, я іду до чколи...« а дотепер недовірливий та впертий тато з радістю каже: »Іди, дитино, іди...«

На Лемківщині, в серпні 1940.

Юрій Таркович.

Східній Ярмарок у Кенігсбергу

(Від власного кореспондента)

Кенігсберг займає у Східній Прусії, завдяки свому положенню, важне становище, не лиш як важний стратегічний пункт німецької держави на сході, але передусім, під господарським оглядом. Не зважаючи на типовий північний надморський грунт, де переважає пісок, Східня Прусія — край наскрізь хліборобський, покритий полями, сіножатами, на яких випасають худобу, й озерами. Край цей притикає півколом до Балтійського моря, при чому більшість берегів хоронена від моря двома довгими пісковими косами, що творять два вигідні внутрішні заливи, т. зв. Фрішес і Курішес Гаф. Саме при усті ріки Прегелі до фрішського заливу й лежить Кенігсберг, получений сіткою добре розкладених залізничих шляхів з усією країною. Вже в давнину був він важною Ганзеатською пристанею; у центрі міста досі стоять старі велитенські шпихлірі, а береги ріки до самого моря покриті нині доками, кранами, елеваторами й іншими пристаневими приладдями. Саме ж місто боронене від моря пристанею Пілявою, що стоїть у тому місці, де прорвані піскові насипи коси лишають проїзд до великого заливу.

Кенігсберг має й немале історичне минуле — був він осідком східньопруських лицарських орденів, а в церкві, на замку коронувались нераз пруські королі. Місто може похвалитись і немалими культурними надбаннями, у ньому працював м. і. майже все своє життя фільософ Кант, якого саркофаг, обведений кольонами з червоного граніту, знаходиться на подвірі, що його творить стара катедра й б. університет, нині славна бібліотека. За козацьких часів попадались сюди нераз українці і про цей звязок із Сходом найкраще говорять саме кенігсберські бібліотеки, де крім рідких українських стародруків (пр. Острожська Біблія), знаходиться й багато незвичайно цінних з погляду української історіографії документів, уже досліджених і таких, що ждуть ще на свого дослідника.

Вірний цим своїм традиціям — бути мостом із Сходом — улаштовує Кенігсберг і свої Східні Ярмарки (Остмессе). Цьогорічний, 28-ий з черги, обєднує у виставових павільонах 15 держав, крім самих господарів. У виставі взяли участь, почавши від півночі, такі держави: Норвегія, Швеція, Фінляндія, Совіти, Генеральне Губернаторство, Протекторат. Чехія й Моравія, Румунія, Мадярщина, Болгарія, Італія, Югославія, Туреччина, Іран, Манджу-Куо, Китай. Щоправда зголошень було більше, але відпали в останній хвилині нпр. балтійські три держави...

Зачнемо від господарів. Зараз же кидається в очі велитенська організація, під кутом якої улаштовані нпр. перегляди здобутків сільсько-господарської продукції, вистава худоби, а, передусім, сільсько-господарських машин, почавши від тракторів і велитенських молотілок аж до нпр. електричних приладів для доєння корів. Цей натиск на машину стане нам зрозумілий тоді, коли освідомимо собі, що в останніх роках засівна площа Німеччини зменшилась на пів міліона гектарів, та одночесно, завдяки доцільній управі, видатність із поля не тільки не зменшилась, а ще й зросла! Тут техніка й хемія заступає людину так, що людський надмір може відплисти в інші ділянки продукції, нині — до воєнної індустрії, такої важної для успішного ведення війни. Розуміється, на виставі показано теж важку індустрію, найновіші аеродинамічні льокомотиви, самоходи, мотори, літаки, всякі електричні машини і т. п. В сумі німецький відділ дає уявлення про безмежну індустріяльну спроможність німецької держави.

Між іншим, виставлено теж в одному павільоні й на подвірі коло нього зразки здобичі з походу на Польщу — гармати, танки, скорострільи й кріси, документи, діяграми, малюнки, тощо. Фахівці підкреслюють сорокатість тієї зброї, нпр. щось аж пять родів крісів та муніції, хоч при цьому була там теж і першорядна зброя з англійських та французьких фабрик. Цікаво для чужинного глядача дивитись, як виставлені танки й гармати обліпили, мов мухи мед малі хлопчаки, викручуючи кожну шрубку й заглядаючи в кожну дірку. Старі фронтові вояки дивляться на те з усміхом — це ж так виховується нарибок нового покоління вояків.

Павільон Генерального Губернаторства, фактично теж улаштований німцями, показує ті здобутки, що їх досягнуто за 8 місяців від часу покінчення війни, себто шлях нової плянової організації на всіх ділянках господарського життя на знищеній території. Ця плановість показана на численних діяграмах Розуміється, показано теж і той вклад, що його внесли німці, від найдавніших часів, у культуру земель нинішнього Губернаторства; так нпр. в організації міст на тзв. магдебурському праві грали німці на тих землях зовсім провідну ролю, теж і чільні памятки будівництва й мистецва належать до німецького духа.

Знаменито під пропагандивним і мистецьким оглядом зорганізований, показує цей павільон теж і деякі зразки українського народнього мистецтва і килими за проектами наших мистців. Крім цього чотири українські мистці виконали для головної залі вистави велику панораму Генерального Губернаторства, на якій представлено більш ніж 70 міст на площині майже 60 квадратових метрів.

З інших держав кожна намагається показати кращі зразки своєї господарської й мистецької продукції. Звертає увагу прегарне народне мистецтво скандинавських країв, — Норвегії, Швеції та геройної Фінляндії. Югославія подає переважно килими і мистецькі вироби з металю, інші балканські держави теж і Туреччина, звертають на себе увагу переважно культурою тютюну і деяких ростин. Далекий Схід показує побіч мистецьких виробів (гарні китайські шовки) теж і культуру шовкопрядки, бавовни, сої і т. д.

Немалий успіх має цього року з боку відвідувачів теж і совітський павільон. Як відомо, Совіти від 1933 р., від року приходу до влади націонал-соц. уряду в Німеччині, не брали участи у кенігсберських торгах. Та минулорічний торговельний договір обох держав привів їх назад до господарської виміни, не зважаючи на всю відмінність ідеольогії. В суті співпраця зі Совітами серед німецького загалу тепер побажана, бо вона запевнює німцям частинно економічну базу у вирішній боротьбі з Англією. Сам совітський павільон зорганізований з пропагандивного боку добре, навіть вибагливо. Виставлено зразки збіжжя нафти та її перетворів, дерева, футер, народнього російського мистецтва (до речі, зовсім традиційного й іконостисного своєю формою!), дорогоцінне каміння, тощо. Все те переплетене діяграмами з Леніном і Петром І. Вибагливо видані проспекти описують різні міста, між іншими теж і Київ, Одесу, Запоріжжя і ін. Читаємо там, що „український народ у братній співпраці з російським знайшов уже остаточно своє щастя". Ту сторінку ілюструє український гопак. З репродукованих нових будов звертають увагу стації столичного московського »метра« — підземної залізниці, виведені з мармуру, з розкішними лямпіонами і консолями, із застосуванням усіх стилів: египетсько-вавилонського, грецької кольони, китайської пагоди й модерного кубізму. Варто почути уваги, що їх при огляданні тих репродукцій висловлюють місцеві та чужинні архітекти на тему всестороннього знання російських архитектів та про їх мистецький смак.

В доволі великому відділі книжок, виставлено теж відомий вже альбом малюнків Шевченка з текстом проф. М. Бурачека та »Кобзар« з відповідними коментарями. Недалеко теж виставлено стояк з різними родами водки »зубровки« і совітського шампана, як звучить його офіціяльна назва. Цей куток має великий успіх у відвідувачів.

Як на воєнну виставу, 28-ий Кенігсберський Ярмарок закінчився з безперечним успіхом. Зараз таки першого дня оглянуло виставу 20 тисяч людей; великі замовлення поробили передусім текстильні фірми. Зрештою вигідне положення місця Ярмарку, далеко від фронтів і типово воєнна рухливість гроша самі собою причинились до успіху тієї вистави.

Кенігсберг, 15. серпня 1940.

Ю. Переїздний.

——o——

Туга за рідним словом

(КТВ. Берлін). Багато тисяч українських полонених, б. вояків польської армії, вернулося вже додому. Та не всі були такі щасливі; багато з них мусіло, не маючи куди вертатись, залишитися в таборах, або в Німеччині на праці. Всі вони відчувають великий голод українського друкованого слова. Як довідуємося, в Берліні перестав виходити український двотижневик для полонених українців „Голос". Перестає виходити також внедовзі білоруський тижневик „Раніца". Невідомо з якої причини, мабуть тому, щоб влекшити адміністраційні трудноші, військова влада таборів дозволила для тих українців і білорусинів, які перебувають ще в таборах, російську берлінську газету „Новое Слово", що залюбки подає різні противукраїнські і неправдиві вістки, зокрема про наше життя над Сяном і Бугом, де редактори цієї газети бачуть маси російського народу...

У звязку з таким станом пригадуємо, що влада таборів дозволила нашим полоненим читати „Краківські Вісті". За прикладом деяких громадян, що йдучи назустріч бажанню наших полонених, запренумерували вже для них наш часопис, повинні піти інші, жертвуючи пренумерати для тих, що за чужі гріхи мусять в журбі вижидати по таборах кращого завтра. Для характеристики великої психічної туги наших полонених за своїм рідним, та процесів, що серед мас б. військових діються, наводимо слова з листа одного українця, написаного ним по польськи до одної берлінської редакції. Ось вони: „Мій прадід посварився з панотцем та поніс свого сина до костела, отож я не є поляком. Настав час, що маю нагоду вернутись до свого народу, поляком не хочу бути. Моя матір була українка, а я був добровольцем української армії. Прошу для мене український часопис"...

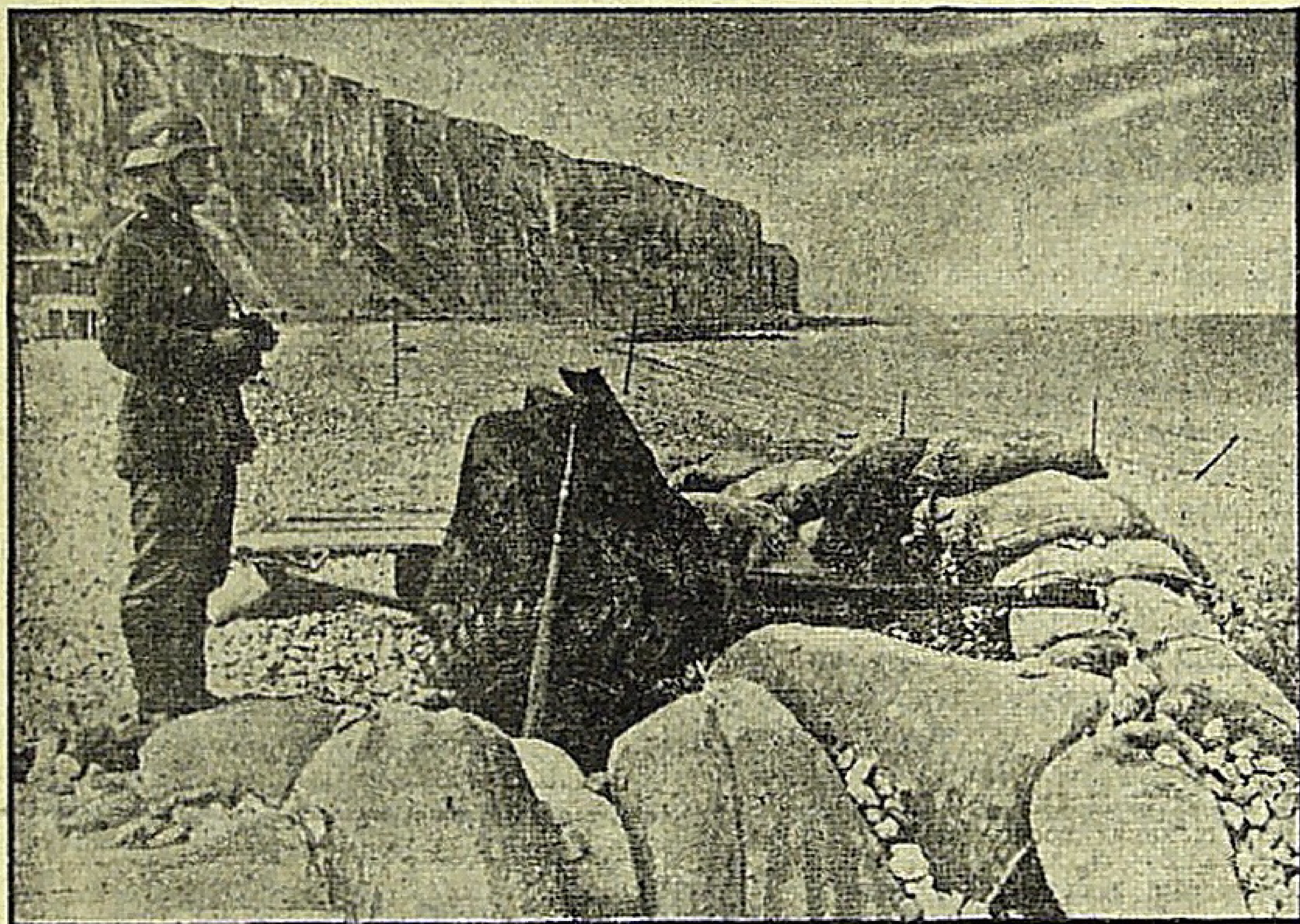
Не забудьмо ж за покинених на поталу долі братів полонених, даймо їм духову українську страву!

Війна й передбачування

Весна минулого року всім нам у памяті. І подіями, що тоді сталися й тим, що тоді підготовлювалося та як підготовлювалося.

Вистартувавши до здавна вимріяної мети, англійська політика окруження Німеччини летить у повному розгоні вперед. Час до часу затримується на окремих перестанках, щоб до монтованого ланцюга втягнути ще одне звено — чергову державу. Щедрою рукою роздає вправо й ліво святочні ґарантії — чи хто їх бажає собі, чи ні — та усім народам і державам обіцює абсолютну забезпеку й безпеку перед евентуальною, чи здогадною німецькою інвазією.

Від далекої півночі аж до кордонів Еспанії — скрізь вартує німецька стійка.

В Льондон їдуть один за другим керманичі закордонної політики більших і малих держав, щоб там шукати опори й підпори. Вертаються захоплені, бадьорі, і навіть гордовиті та бундючні: Тепер — мовляв — ми чхаємо на всі небезпеки, зокрема на німецьку експансію й німецькі претенсії. За нами могутня Анґлія, за нами великі демократії Заходу, за нами їхні великі резервуари гроша, сирівців, війська, зброї й харчів. За нами їхня велика готовість до всього й на все, їхня техніка, вміле командування, холодне, обдумане ставлення до всього. Це — ґарантія перемоги. Ану, попробуйте тепер. Побачимо, що з цього вийде! Ми на все готові...

І виявилося: Анґлія й Франція підготовили все. Підготовили й склали плян, сконкретизували свої наміри й оформили постанову, що з цього повинно й має вийти. Та — не передбачили...

І не передбачили багато. Багато — а, як виявилося згодом — не передбачили *нічого*. Навіть *буквально* нічого. Однаково в політично-дипльоматичному, що й військово-стратеґічному відношенні.

А, коли непередбачування в політичній ділянці можна ще подекуди й направити — то непередбачення бодай деяких моментів у військовій ділянці вже не так легко дається направити, мститься, тягне за собою великі втрати й жертви, стає причиною програної, а згодом і катастрофи.

На прикладах з останніх місяців, вірніше навіть на прикладах з цілого минулого року, можемо відтворити собі клясичний зразок абсолютної відсутности хисту й уміння, чи змоги передбачування збоку тих, що саме їхнім обовязком і було передбачити коли вже не все, то бодай щось одне. Інакше — інакше для них не сміла прийти ні дата 1., ні дата 3. вересня 1939. року, себто — вони не мали права й не сміли втягнути свої держави і свої народи у збройний конфлікт з Німеччиною.

Приклади? Ось вони.

Анґлійська *політика* не передбачила, що німецька нація сконсолідована й здисциплінована та думає й жие тією думкою, що її провід;

Як то »хоробрі« анґлійці вправляють »побідний відворот«...

що за домаганнями й заявами німецької дипльоматії на словах — є така ж готовість та змога підтримати їх ділом;

що прийде дата 23. серпня 1939. року, себто політичне зговорення Берліна з Москвою;

що з Італією не повториться травень 1915. року, але що вона рішена стати й стане на боці Німеччини;

що всі паперові пакти з Туреччиною не принесуть ніякої практичної користи;

що всі зусилля на Балкані не дадуть бажаного висліду, та, врешті,

що одна зі скандинавських держав не матиме сміливости отверто станути по боці ворогів Німеччини.

Анґлійське *військове* командування не передбачило:

що польська армія не витримає німецького натиску й так швидко, бо до трьох тижнів, перестане істнувати, як боєва сила, та звільнить тому всі німецькі сили на Сході й дасть їм змогу звернутися на Захід;

що збройний конфлікт у Фінляндії може скінчитися так швидко й не принесе союзникам тієї користи, що вони від нього сподівалися й що його він міг їм принести;

що німецька армія скоком тигра захопить Данію, а, що важніше, Норвеґію й правим рамям загрожуватиме Анґлії звідтіль, де вона завжди була безпечна;

що німецька команда може випередити їх у Голяндії, Бельґії й Люксембурґу;

що так швидко — не дивлячись на леґендарну „лінію Мажіно" — буде зліквідована Франція;

що молода німецька армія така сильна й така в технічному й кожному іншому відношенні неподібна до тієї ж армії з 1914. року, що у всьому стоїть вище від анґлійської й французької армії разом;

що німецька військова команда приготована й підготована на всі несподіванки, що її можуть чекати збоку аліянтів; і, врешті —

що не повториться 1914. рік!

Не передбачивши того всього, анґлійська дипльоматія й анґлійська військова команда опинилися в ситуації, що її бачимо сьогодні.

*

Висновок з цього для нас?

Провід — однаково політичний, що й військовий — народу, що бере на себе обовязок вести нарід у майбутнє, що хоче сміливо йти назустріч подіям — мусить передбачити те, що його нарід і його самого жде на шляху. Щоб на все бути готовим, щоб ніщо не заскочило його ненадійно.

Тільки такий провід — спертий на досвіді минулого й теперішнього — може забезпечити майбутнє нації, в переломових моментах її історії.

П. С—ий.

КУРС НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПИСАННЯ НА МАШИНІ ТА СТЕНОҐРАФІЇ.

2-місячний курс писання на машині, німецької стеноґрафії, та німецької мови почнеться вже небаром, бо коло 10. вересня, при кінці курсу практика в уряді.

На курс можуть бути прийняті кандидатки, що мають скінчених 6 кл. ґімназ. старого типу згл. матуру нового типу, та деяке знання нім. мови, бо навчання відбуватиметься в німецькій мові.

Приміщення та харч за низькою оплатою в таборі. Оплата за курс около 50 зол., платна зґори на початку курсу. Число місць на курсі обмежене.

Знижки, згл. звільнення від оплати за удержання можливі, від оплати за курс неможливі. Прохання в справі прийняття на курс з коротким перебігом життя (усе написане власноручно в нім. мові та потверджене місцевим Українським Допомоговим Комітетом) треба слати найдальше до дня 2. вересня ц. р. на адресу: Український Центральний Комітет, Краків, Зелена ч. 26/5. На відповідь залучити значок. Кандидатки прийняті на цей курс, будуть повідомлені поштою.

Український Центральний Комітет.

Краків, Зелена 26.

Справа професійного шкільництва

На запити батьків, до якої школи будуть прияті діти, які скінчили різні кляси ґімназії нового типу, подаємо загально для всіх отсі інформації:

I. **Хлопці і дівчата, які скінчили 7 кл. народньої школи й мають 14 літ життя, можуть дальше вчитися в таких школах:**

а) **2-річній доповняльній сільсько-господарській школі.** Наука 1 день на тиждень, 5 днів ученик працює в дома, або в іншому сільському господарстві. Наука безплатна.

б) **3-річній доповняльній торговельній школі.** Наука 1 день на тиждень (8 год.), а 5 днів ученик практикує в торговельних або банкових підприємствах. Наука безплатна.

в) **2-річній торговельній школі.** Вік 14—15 літ. За науку платиться 15—20 зол. місячно. Наука як звичайно, 6 днів на тиждень.

г) **3-річній доповняльній професійній школі.** Наука теоретична раз на тиждень, а 5 днів ученик працює, як термінатор або практикант у різних майстерських варстатах. Наука безплатна.

ґ) **3-річній ремісничій школі** з різними фаховими типами (шлюсарі, столярі, механіки, деревники, електромонтери і т. д.). Наука 6 днів на тиждень, теоретично й практично. Оплата 15—20 зол. місячно.

II. **Хлопці і дівчата, які скінчили 1 кл. ґімназії можуть вчитися в 2-річній торговельній школі,** вписуючись до I. кл. Оплата 15—20 зол. місячно.

III. **Хлопці і дівчата, які скінчили 2 кл. ґімназії можуть далі вчитися в таких школах:**

а) 1-річній сільсько-господарській школі, що має бути приміщена при господарстві. Обовязковий вік 15—17 літ. Наука триває цілий рік, або 2 зимові сезони теоретично, а в літі практично. Можуть бути прийняті теж ученики без ґімназії, але мусять мати практику у батьків, або деінде в сільському господарстві і здати вступний іспит. Оплата 25—40 зол. місячно.

б) **2-річній торговельній школі** — приймають без іспиту до 1 кл. Оплата 15—20 зол. місячно.

в) **3-річній ремісничій школі,** — приймають без іспиту на 1-ший рік науки, але вийнмково дозволено зорганізувати на випадок потреби спеціяльні курси, що будуть тривати 1 і пів року і за той час перейдуть ввесь матеріял 3-річної ремісничої школи. Оплата 15—20 зол. місячно. Оплата за курси не устійнена.

IV. **Хлопці і дівчата, які скінчили 3 кл. ґімназії,** можуть на додатковому курсі підготовитися до іспиту до 1-річної торговельної фахової школи (лицей) таксамо як і ті, які мають малу матуру. — Річ ясна, що курси відкриють тоді, як зголоситься відповідне число кандидатів.

V. **Хлопці, які скінчили 4 кл. ґімназії (мала матура)** можуть бути приняті до:

а) **2-річної сільсько-господарської фахової школи** (лицей), але передтим ученик мусить виказатися, що відбув 1-річну практику, яка може бути й у батьків. Наука коштує біля 15 зол. місячно.

б) **1-річної торговельної фахової школи** (лицей). До цієї школи треба наперед скінчити підготовний курс, після чого вже підуть на другий рік з поділкою на спеціялізацію. Тим самим ця школа для тих, які скінчили малу матуру, є дворічна. Оплата 15—20 зол. місячно. Ця школа є місячна.

Ще раз пригадуємо, що є 3 роди кожного типу школи.

1) **Доповняльна школа (Беруфшуле),** 2-річна сільсько-господарська доп. школа, 3-річна торговельна доп. школа і 3-річна ремісничa доп. школа. — В цих школах 1 день на тиждень відбувається теоретична наука, 5 днів працює ученик у сільському господарстві, у крамниці, в банку, або в ремеслі.

2) 1-річна сільсько-господарська школа, 2-річна торговельна школа і 3-річна ремісничa школа. В цих школах відбувається правильна 6-денна наука на тиждень. Є вони рівновартні з попередніми школами (Беруфшуле).

3) **Фахові школи (Фахшуле)** бувають різних типів, як сільсько-госп. фахові школи, майстерські школи і технічні школи. Сюди належать:

а) 2-річна сільсько-господарська фахова школа,

б) 1-річна торговельно-фахова школа,

в) 2-річна школа майстрів, техніків і т. д.

Цей тип школи можна було б порівнювати з польськими лицеями. —

Про вищі студії покищо передчасно писати.

Леонід Бачинський.

ПОКЛИК ДО УЧИТЕЛІВ-ФАХІВЦІВ.

Український Центральний Комітет у Кракові взиває отсим усіх учителів, які мають потрібні кваліфікації та мають охоту працювати у фаховому шкільництві (сільсько-господарських, торговельних, промислових, ремісничих та інших школах) зголосити це негайно Українському Центральному Комітетові у Кракові письменно або зголоситись особисто при вул. Зеленій 26, кімн. 12 і заявити, де хотіли б обняти посаду учителя у поданій у пресі сітці професійних шкіл.

При зголошенні слід долучити життєпис дотеперішньої учительської діяльности.

Д-р В. Кубійович, Провідник УЦК.

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ

звертається отсим до всіх гр. кат. священиків-еміґрантів, які живуть тепер у Ґенеральному Ґубернаторстві, або в Великій Німеччині з проханням подати своє імя і прізвище та місце осідку на адресу Українського Центрального Комітету, Краків, вул. Зелена ч. 26/5. 1—3

ПОВІДОМЛЯЄМО

всі Шкільні Інспекторати, Управи шкіл та книгарні, що вже маємо готові такі шкільні підручники:

1. **БУКВАР — читанка для I. кл., друге видання з коліровими ілюстраціями, оправлене в тверду окладинку, також з гарною коліровою ілюстрацією** ціна 3 зол.
2. **УКРАЇНСЬКА ЧИТАНКА для II кл.** ціна 2 зол.
3. **УКРАЇНСЬКА ЧИТАНКА для III. кл.** ціна 2 зол.
4. **УКРАЇНСЬКА ЧИТАНКА для IV. кл.** ціна 2 зол.
5. **УКРАЇНСЬКА ЧИТАНКА для IV. кл.** ціна 2 зол.
6. **УКРАЇНСЬКА ЧИТАНКА для VI. кл.** ціна 2 зол.
7. **ІСТОРІЯ УКРАЇНИ, I. княжа й козацька доба, з ілюстраціями** ціна 1 зол. 50 сот.

Книжки висилаємо лише за готівку. Книгарням відповідний рабат.

КРІМ

шкільних підручників поручаємо з **Педаґогічно-Освітньої Бібліотеки такі книжки:**

1) Р. Батько: **Методичний провідник до Букваря.** Ціна 1 зол. 50 ґр.
2) **Початкове навчання рахунків — методичний провідник для I кл.** Ціна 80 ґр.
3) **Вчіть неписьменних! Методичний порадник для тих, що пояснюватимуть неписьменним Буквар »До Сонця«.** Ціна 1 зол. 50 ґр.
4) **Праця учителя в I. кл. вселюдної школи.** Ціна 1 зол. 50 ґр.
5) **Дошкілля — підручник для виховниць укр. дошкільної дітвори.** Ціна 3 зол. 50 ґр.

Книжечки висилаємо на поодинокі адреси по надісланні належитости за книжечку і коштів пересилки до 1 зол. — 30 ґр. понад 1 зол. — 50 ґр.

Книгарням відповідний рабат.

»УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО« в Кракові.

З листів до Редакції

Високоповажаний Пане Редакторе!

Від Шановних Читачів кількох моїх останніх репортажів з Холмщини одержав я багато листів з усякими заввагами так, що мушу подати деякі виснення:

1) Духовні кола Білгорайщини вразила моя згадка про нехіть білгорайського православного духовенства відібрати забрані поляками церкви з приводу потреби ділитися доходами. З отих кругів мені пишуть: „Ваша арґументація неправдива. Кажете — нагода була. А де ж її не було? Одначе всюди всіх церков не відібрано. Не відібрано в багатьох місцях, де українці у більшості і де це можна було зробити. При тім военні часи були тут дещо бурхливіші, як на Грубешівщині, де війни не бачили. Ми сиділи в льохах і напевно не думали про розподіл доходів. Прийшли священики до Біщи, Замху, Липин і Хмілька і ні разу не чулося про поділ доходів..."

2) Читачі з Грубешівщини в кільканацятьох листах нарікають на немилі відносини між самим українським громадянством і його проводом, на польські провокації та на деякі явища, які примушують шукати їх джерел в якихсь хитрих ворожих плянах. Запитують вони, чому мовчать про це українські журналісти. Шановним моїм інформаторам мушу відповісти, що український публіцист не може займатися кожним випадком викидання наших людей за двері таки нашими громадськими чинниками, може щонайбільше звернути на них увагу як на нездоровий прояв »адміністрування«, скопіований на відомих »моцарствових« зразках. Багато громадян українців-автохтонів на Грубешівщині, зокрема ж еміґрантів з Волині, які займаються аполітичною діяльністю, ремеслом ітп. одержує погрози смерти від анонімного »українського проводу«, чи домагання »негайно покинути терен«. Один придніпрянець одержав загрозу »смерти« за те, що дві академії, влаштовані ним в честь двох великих людей, різнилися часом тривання, а це буцімто має означати різницю в пошані. Думаю, що ці всі провокації, це таки польська, або ще інша робота. Коли ж би ці сміху варті погрози орґанізували якісь українські отаманчики, то зареаґує на них безсумнівно наш Провід, якщо його громадянство про все поінформує. З отаманчиками треба вже раз покінчити.

За всі інші завваги і критику дякую, висловивши одночасно надію, що Читачі всі справи, над якими думають, а які їх болять, та які заторкає наша преса, захочуть порушувати безпосередньо на її гостинних сторінках.

Прийміть Пане Редакторе вислови моєї справжньої пошани.

Роман Гучванович-Которович.

Берлін, 16. серпня 1940.

Народне здоровля

Червінка або дезинтерія

Червінка — це одна з важких та дуже заразливих видів бігунок, що лютує по наших селах звичайно вкінці літа та восені. На червінку хворіють і малі й дорослі, але найнебезпечніша вона для малих дітей та старших (себто для організмів слабих). Від цієї хвороби по наших селах влітку вмирає дуже багато дітей. Отож кожний хоч поверховно мусить запізнатися з цією хворобою, особливо з тим, як оберегти себе від хвороби.

Як людина заражується червінкою? Аби людина захворіла червінкою, треба щоб заразні червінки (є їх кілька ґатунків) дісталися до її шлунку та кишок, де вони й затримуються та розплоджуються, викликаючи захворіння. Джерелом зарази є завсіди людина, хвора на червінку. Разом з відходами (калом) така людина виділює зі своїх кишок міліони заразків червінки. Коли ці відходи попадають до ями потребника, вони заражують потребник; коли ж, як це є по селах, замість потребника використовується й обійстя, город і т. п., то цим заражується вже цілий терен.

Домашні тварини — собака, кітка, птиця і т. п., розносять відходи (своїми лапами) скрізь, забруджують терен цілого села чи міста. Так недотримання найпростіших вимог гігієни, зокрема щодо потребників, спричинюється до того, що вистарчає появитися в селі одному хворому на червінку, як швидко зараза розноситься по цілому селі.

А вже найбільше до поширення червінки спричинюються мухи! Сідаючи на відходи хворих мухи сідають потім на їжу, на посуду, на дитячу гумову пипку й т. п. та їх заражують червінкою. Споживаючи забруджену таким чином їжу, беручи до уст таку пипку, заражуємося червінкою.

Їжа, посуда й т. п. можуть бути забруджені заразнями й не тільки через мухи; доторкаючи їжі чи посуди брудними руками, або поливаючи ярину чи вимиваючи овочі або посуду брудною водою можемо також занечистити все це заразнями червінки та спричинити цим зараження тих, хто їх споживає.

Які ознаки хвороби — червінки? Одною з найголовніших прикмет цієї хвороби є крівава бігунка. Але хвороба зразу не починається бігункою; проходить звичайно кілька днів недомагання: людина губить апетит, трохи гарячкує, має болі в животі, буркіт кишок і нарешті — бігунку. Бігунка щодня засилюється, доходячи навіть до кількадцяти випорожнень на добу. Організм з відходами тратить страшенно багато води, через що терпить на спрагу; уста, язик шкіра робляться сухі, гарячка підвищується до 39 ступнів і вище, хворий почувається страшенно слабим, вичерпаним вже по перших днях бігунки. Особливо малі діти швидко робляться сонливими, напів притомними навіть, але неспокійними: ввесь час рухаються в ліжку, схиготять, плачуть (від кольок у кишках). Відходи мають червоний колір, рідкі як вода, вигляд червоного вина або мясних помиїв, а потім до них усе більше домішується слизу. При деяких формах червінки відходи можуть бути перемішані зі слизю з кровю на жилки.

Як лікувати червінку? Лікування червінки, як складне й трудне, треба представити лікареві. Він визначить відповідну до кожного випадку дієту, яка мусить часто змінятися, пристосовуючись до перебігу, фази, хвороби; він же застосує й інші ліки, згідно з потребою, та напевно вжиє протичервінкових впорскувань. Доки віддасте хворого від опіку лікаря, давайте йому багато пити переваренової води, краще слабопідсолодженого чаю з румянку або липи, потім клеїків з муки чи крупів (з грисіку, рижу, тощо). На живіт, особливо при кольках, покласти гарячі припарки (компреси), гарячі цеглини, завинуті в шмату чи пляшки з гарячою водою. Хворого з першого дня захворіння треба тримати в ліжку!

Як запобігти хворобі? Вище ми подали шляхи та засоби зараження червінкою. Отож, уникаючи всього того, що веде до зараження та розношення хвороби, ми охоронемо себе й других перед нею. А саме: 1) Передусім мусимо дбати про чистість їжі, питва, посуди, про чистість приготування їжі та її вереховування: кухня мусить бути чиста (вибілена вапном та без мух — сітки на вікна проти мух!); руки перед тим, як дотикають їжі, треба мити водою з милом; посуду до столу давати добре вимиту та прополікану чистою водою, а не мити все у одній воді; стіл мусить або засланий чистою скатертиною, на яку не сідали мухи (скатертину ховати до шафи!), або вимитий водою з милом і т. п. 2) Всі страви, як і овочі, хліб і т. п., треба пересховувати в прохолодному місці (в пивниці, погребі) й обовязково прикривати їх так, щоб на них не сідали мухи й не падали порохи; воду теж треба держати в діжечці чи відрі завжди накритою. 3) Овочі перед їдою треба добре мити; теж робити і з яриною, яку їмо сирою (салатки, помідори, огірки й т. п.). Коли маємо в селі (чи місті) випадки червінки, краще не вживати сирої ярини (тільки варену), а овочі їсти знявши шкуринку. 4) Дуже вважати на чистоту коло дитини! Гумову пипку мити щодня кілька разів водою з милом і хоч раз на день переварити її в воді; як тільки пипка впаде на землю, або забрудиться — добре вимити її перед тим, як дати дитині. Забавки давати дитині тільки тоді, що їх можна добре вимити, бо дитина все бере до уст. Часто мити руки дитині! 5) Потребник тримати у зразковій чистоті: часто білити вапном (стіни й підлогу), бо вапно вбиває заразки, яма щоб була щільно затулена, аби туди не діставалися не тільки звірина, навіть мухи, двері потребника завсіди щільно зачинені. Користуватися тільки потребником і не занечищувати двору! Навчити цього дітей і пильнувати їх. Руки мити по кожнім відданню стільця, а також перед кожною їдою. 6) Коли в хаті є хворий на червінку, відділити його в окремій кімнаті, куди б мала входити тільки одна ооба, що буде прислуговувати хворому. Ця особа не мусить варити та поратися коло їжі для інших членів родини, бо може заразити всіх! Особа, ця мусить часто мити руки (тільки не без мила!), особливо коли дотикає хворого, його білля або посудину, до якої він випорожнювався! Для хворого мати окрему посуду (тарілку, ложку, склянку), рушник і т п.; посудицю не мити разом з іншою ,а перед миттям переварити в воді, аби вбити заразні. 7) Особливо заразливі є відходи (кал) від хворого. Ото ж їх збирати в посудину, змішувати з вапняним молоком (1 частину гашеного вапна на 4 частини води) і не виливати до ями виходка, а краще закопувати глибоко в землю (аби не заразити цілого виходка). В хаті хворого не повинно бути ані одної мухи! Білля від хворого перед тим, як його прати — переварити в воді з ½ години. 8) Всім особам, які мешкають разом з хворим на червінку, краще зробити запобіжні впорскування протичервінкової сироватки.

Д-р Гримучишин.

Лікарська таємниця

(Уривки з книжки: A. Majocchi „Vita di chirurgo").

Найбільшою святістю для хірурга і для кожного іншого лікаря — є станова таемниця. Не може бути добрим лікарем той, хто не відчуває глибоко й поважно того, що освячує його звання; не може бути добрим лікарем той, хто відважиться чи то з недбальства, легкодушности чи нерозваги втратити хочби тільки дрібку з цінностей повіреної йому скарбниці пацієнтських звірень, таемниць чи сповіді.

Немає сумніву, що станова таемниця часто виставляє лікаря на важкі проби. Не кажу вже про малі, звичайні недискреції, що на них ми нераз наражені поза плечима пацієнта — в товаристві чи в гостині. Але часто трапляється, що атакують нас у »святая святих« нашого кабінету, хитро розпитують — а ми, зобовязані супроти власної совісті, не можемо нічого сказати. Той рід тортури нераз я переходив, а знають її напевно всі лікарі.

Оперував я раз молоду й гарну дівчину; з приводу сухіт нирок мусів я одну з них витяти. Дівчина та була дрібонька, делікатна, дуже інтелігентна й незвичайно гарна. На жаль, здоровля її від давна недописувало, аж завели її до мене часті й виразні прояви хвороби: болі в правому боці, в околиці сечових доріг, часте й важке віддавання сечі.

Давніше в пацієнтки були ще деякі прояви сухоти легенів, але вони проминули. Я зробив усі вступні розсліди й дійшов до переконання, що вона хвора на сухоти правої нирки. Супроти того порадив радикальну операцію — витяти хвору нирку. Пацієнтка погодилась і я зоперував її. Хвора видержала і позірно принаймні вернулась до нормального стану.

Проминув рік і я її не бачив. Аж одного дня приходить до мене, до кабінету, якийсь молодець у товаристві старшої пані. Представляється мені й каже: »Я наречений такої то і такої пані, Вашої пацієнтки, а це моя мама. Незабаром має бути моє вінчання, але перед тим, вибачте, хотів би дістати докладні дані про стан здоровля моєї нареченої. А що Ви її лікували, то я хотів би впевнитися, щодо роду її хвороби, чи вона вже зовсім вилікувана і чи може вже вийти заміж?«

Я докладно пригадав собі цілу операцію, пригадав теж і попередні легеневі прояви. Я вважав, що та молода людина не є надто міцна, що можуть прийти інші захворіння того самого походження — одним словом, на мою гадку, подружжя не є вказаним. — Кажучи щиро, як би вона була моєю дочкою, я на подружжя не погодився б, ні не бажав би для мойого сина жінки з таким здоровлям.

Треба грубо підкреслити, що вагітність для такого організму була би дуже небезпечною, бо помагає вона новому вибухові вже загоєних сухіт. Але як би навіть до того не дійшло, то які будуть діти? Ні, не можу дозволити на такий злочин! Як лікар і хірург мушу тому протиставитися. Але в який спосіб відтягнути того молодого хлопчиська від тієї пропасти, що над нею він найшовся? Бо ж у ніякому випадкові не вільно мені зрадити станової таемниці...

Я зробив усе, що було в моїй силі. Нерішуче, вагаючись сказав я врешті, що мені не вільно зрадити того, про що вони питаються, що я вже рік пацієнтки не бачив і не можу знати, як вона тепер мається. Дальше порадив я, щоб її оглянув ще один лікар. Але вони не зрозуміли того, що я говорив, а принайменше не прийняли того як слід уважно.

Хлопчисько був виразно закоханий, а любов не числиться надто з розумовими арґументами. Вони побралися, але те подружжя було правдивою катастрофою. Спершу кілька місяців оманного щастя, а відтак — прийшла вагітність і зовсім зруйнувала тендітне здоровля. Почалося від звичайних проявів з боку олегочної, відтак — легенів. Зачував я, що треба було навіть перервати вагітність. Відтак стан хворої швидко погіршився й бідацтво померло.

Ох, як би я так міг був хоч на хвилину спроневіритися обовязкові станової таемниці!

Бувають інколи інші делікатні ситуації, де лікар завдяки своїй мовчанці може не допустити до розбиття родини, може врятувати спокій та щастя. Скільки то чоловічих грішків спочутливо заснуває грубим серпанком лікарська таемниця; а скільки то жіночих похибок вона закриває і хоронить!

Ніхто не має вступу до заздрісно бережені »святая святих« станової таемниці й та засада дає лікареві можність нести подвійну поміч: одну своєю лікарською працею, а другу — мовчанкою. Так поступав і я нераз. А одному товаришеві по фаху, як той мені розказував, треба було таксамо поступати в трагічному випадкові позауразової вагітності, що його нотую тут з огляду на його небуденність. (Далі буде).

(М. К-нч)

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ »Н. З.«

Герасименку, Холм. Маєте доньку, що хворіла на сухоти й питаєте, чи вільно їй вийти заміж? Можна тільки тоді, якщо вона зовсім і остаточно видужала, про що можна переконатися не зі зовнішнього вигляду її, але тільки після докладного перегляду в лікаря, до якого Вам і слід у цій справі звернутися. Якщо хвороба не вилічена зовсім, а тільки перейшла в притаємний стан, то при першій вагітности хвороба може набрати в силі й скінчитися навіть фатально.

Оксана П., Г-ів. Питаєте, чи виправдане бути веґетеріянкою, якою Ви і є?

В кожньому випадку краще, ніж надуживати мясом, алькоголем і тютюном Веґетеріянець (себто той, що не їсть мяса) є ближче до природи й тому менше грішить у правилах відживлення, як інший. Медицина стоїть на тому становищі, що поміркова не мясоїдство не шкодить молодшому організмові; зате старшим — краще мяса не їсти. Алькоголь — завсіди шкідливий.

З українського життя

СЯНІЧЧИНА

ВЕЛИКЕ КООПЕРАТИВНЕ СВЯТО В КОМАНЧІ

В неділю 18. серпня ц. р. відбулося в центрі наших гір, в селі Команчі святочне відкриття складниці Лемківського Союзу Кооператив у Сяноці. До цієї складниці буде належати 24 кооперативи, що будуть тепер діставати товари просто в Команчі і не мусять їздити аж до Сянока. Отже для населення в горах має це неабияке значіння. Свято почалося передполуднем Службою Божою при участі кількох сот селян з цілої околиці. По Службі Божій пішов зорганізований похід до нової розділні, що находиться біля залізничої станції. На переді походу їхали наколесники зі сусідніх сіл, за ними бандерія з Вислоку, Репеді і Команчі, а далі йшли зорганізовано трійками селяни сіл: Вислока Горішнього і Долішнього, Чистигорба, Команчі, Довжиці, Радошиць, Прилук, Туринського, Явірника, Репеді, Зубенського, Волі Мигової, Смільника, Ославиці, Манева, Бальниці, Щербанівки і Куляшного. Гарне враження зробили дівчата з села Чистогорб і Вислок Гор. Добре вив'язалася при вдержуванні порядку українська поліція в Команчі.

Біля розділні піднесено прапор, війт о. Середович передав ключі представникові Л. С. К. у Сяноці дир. о. Ганушевському й опісля о. декан Гробельський посвятив розділню. Від Л. С. К. у Сяноці промовляли: дир. о. Ганушевський, Угрин і рев. Сидорук. Промовці у своїх коротких, річевих промовах вказували на велике значіння української кооперації. Перед 9-ти місяцями почалася інтенсивна праця Л. С. К. у Сяноці і то серед таких умовин, що не було навіть відповідних приміщень та складів. Сьогодні Л. С. К. займає один з найкращих будинків у Сяноці і відкриває свої складниці на Лемківщині, де працюють нині українці зі всіх наших земель. Промовці закликали до праці над розбудовою нашого господарського життя, щоб не тільки вдержати дотеперішні наші позиції але і далі здобувати нові. Ми творимо тут організацію господарської незалежности, без якої не може бути політичної незалежности. Українські кооператори мусять завсіди бути прикладом для всіх українців!

Між поодинокими промовами виступили з хоровими точками члени Служби Праці. Крім того мішаний хор з Радошиць і Команчі відспівав народні лемківські пісні, що приявним дуже подобалися. На дальшу програму склалися дві деклямації та привіти від місцевих кооператив, Редакції часопису »Краківські Вісті«, громад, тощо. Свято закінчилося відспіванням національного гимну. — Дивно, що у святі не взяли участь села: Щавне, Полонна, Височани, Кожушне, Душатин і Миків, що належать до нової складниці. Свято залишило сильне враження. Воно виявило, що тільки послідовна та тиха праця творить міцні підвалини під розвиток нашого життя. Промовці, кооператори короткими та річевими промовами вказали, що не пустомельством але дрібною чорною працею треба доказувати свою відданість і любов до народу.

Ю. Таркович.

ЯРОСЛАВЩИНА

СЕЛО ПОЛКИНІ ВІДРОДЖУЄТЬСЯ

Підміське село Полкині, віддалене 7 км. від Ярослава, втратило в довоєнному часі характер українського села. Вплив двора, залізниці, школи та інших польських установ і »кржевіцелів« культури був такий великий, що українське населення Полкинь почінало забувати свою мову і почало послуговуватись виключно польською мовою. Багато гр.-католиків перейшло на римо-католицький обряд; усюди — в дома, на вулиці, в кооперативі і читальні говорили по польськи, діти і старші співали вже польські пісні. Здавалось, що вже все пропало. Одна лише церковця нагадувала, що тут живуть українці, хоч стратили найдорожчий свій скарб — мову. До німецько-польської війни не було мови про якунебудь явну організаційну працю. Та національний дух, хоч приспаний, жив серед українського населення, а передусім старші не затратили цього.

З приходом німецьких військ усе змінилось. Чит. »Просвіта« і кооператива, земкнені за польської влади, відновили свою діяльність. Заходом місцевих громадян зорганізовано при співучасти українського учителя українську школу і тоді життя поплило новим руслом. Наука в українській школі почалась з кінцем березня ц. р. За три місяці шкільна молодь спільно зі старшими (членами »Просвіти«) відсвяткувала весною свято Шевченка (в 100-ті роковини появи »Кобзаря«) і свято Матери-Українки. Ці свята зробили між приявними якнайкраще враження і залишили повне, моральне вдоволення. Роковини українських національних свят; ротердамської і парискої трагедій вшановано панахидами і концертами. При кінці травня ц. р. зорганізовано при чит. »Просвіта« жіночу секцію і рідньо-шкільну секцію, яку веде Я. Гнинкова. Заходом рідньо-шкільної секції зорганізовано дитячий садок, до якого ходить 20 дітей. В селі зорганізовано також кружок »Сільського Господаря«.

Дня 18. червня ц. р. відбулося величаве посвячення могили в память борців за волю України. Місцеві громадяни і шкільні діти взяли участь у поході на могилу. При гарно прикрашеній могилі, яку зробив Н. Ліська — свідомий громадянин — відправив о. парох панахиду, підчас якої співав мішаний хор. Гарну промову виголосив учитель К. Гнинко.

Заходом »Просвіти« зорганізовано 11. серпня ц. р. фестин, на якому гарно випали попиши дитячого садка, шкільних дітей і старших дівчат (національні танки). Слід згадати, що в усіх святах і на фестині було багато приявних німецьких гостей, які захоплювались українськими національними строями, піснями і танками та рясними оплесками нагороджували виконавців, яких фотографували.

Слід згадати, що команда німецького війська, розміщеного в Полкинях, упорядкувала могили 400 поляглих німецьких вояків з часів світової війни і запросила на посвячення цих могил українське громадянство з Полкинь, яке взяло в цьому святі масову участь. З вдячности за це німецьке військо улаштувало в червні фестин, на який запросили українське громадянство Полкинь і позволили збирати гроші з вступу на наші цілі та що й самі жертвували окремо 20 зол. на дитячий садок.

Ідейна праця учителя і новозорганізовані секції та відділи молоді (дівчат) дають запоруку національного відродження села. Тим, які ще не прозріли і дальше вперто тримаються польської мови, а навіть дітей посилають до польської школи, бажаємо, щоб нарешті пізнали, хто вони, ким, за що закуті...

ЯК ПРАЦЮЄ БІЛА?

Біла! Хто ж з українців, які мешкають по цей бік Бугу не знає її? Хто з українців десь у Люблині, чи у Кракові, зустрівши громадянина з Білої, не запитає з тривогою у голосі: »Як там у вас, в Білій? Чого виїхав з Білої К-ук? Як там у вас кооперація?« По короткій надумі дістане відповідь: »Нічого, все гаразд, все поправляється. Наш здоровий організм сам поборе всякі перешкоди. Не треба тільки робити штучних забігів«. Так! У Білій кипить праця. Тільки в боротьбі куються характери, гартується воля! І ми тут на цьому теперішньому українському Сибірі віримо, що коли дійде до іспиту, ми не залишимося позаду інших. А що в нас іде до оздоровлення відносин, що в нас кипить важка, вперта праця, про це можуть свідчити хоч би ті розкидані по повіті народні школи, кооперативи, дитячі садки, молочарні, випочинковий табор у Києві для молоді і т. д. Правда, наш Союз Кооператив дещо занедбаний і багато має поля до попису, але віримо в те, що й тут усе поправиться.

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ХОР ІМ. М. ЛИСЕНКА В ЛІЦМАНШТАТІ НА НІМЕЦЬКИЙ ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ

Тепле та сердечне відношення громадянства до виступів Українського Національного Хору ім. М. Лисенка під проводом полк. С. Сологуба заохотило до дальших виступів. Тим разом співав хор 13. липня ц. р. на концерті Н. Ч. Х. у великій спортовій салі, яку виповнило вщерть українське громадянство і запрошені гості. Вже сама поява хору в гарних національних строях викликала бурю оплесків приявних. Добірно підібрана програма не томила одноманітністю, поважні пісні перепліталися з настроєвими і жартобливими (М. Лисенка, Леонтовича, Нижанківського, Кошиця, Давидовського та ін.). Мистецьке виконання пісень залишило сильне враження так, що публика домагалася наддатків і повторень. Оригінальність нашої пісні, її безпосередність і багатство мотивів, а передусім дійсно мистецьке виконання полонили слухачів. А нам живіше билося у грудях серце, що ми не останні і маємо чим похвалитися перед світом. Підчас перерви мила несподіванка: серед бурхливих оплесків передав представник Німецького Червоного Хреста хорові великий вінок квітів, прибраний жовто-блакитними стяжками й у сердечних словах подякував за милу несподіванку, що її зробив хор своїм виступом і за велику пожертву хору на Н. Ч. Хрест. Після цього в піднесеному настрою відбувався концерт до кінця, що був милою несподіванкою для гостей. Під живі звуки пісні »Ой лупнув обруч« вибіг на естраду шестилітній хлопчина Т. Лисенко і під бурхливі рясні оплески відтанцював »Гопака«. Опісля пішла »Коломийка« і »Катерина«. Вкінці втихла музика, зійшли танцюристи, почав сходити хор, а публика не розходилася домагаючись дальше пісень і танків. Тому можна цей концерт сміло зачислити до найбільш вдатних українських імпрез у Ліцманштаті. Головну заслугу треба признати дириґентові хору полк. С. Сологубові, який дійсно не жалує праці і серед невідрадних еміґратських умовин орґанізує та вишколює хор, що відповідає високим вимогам. На признання заслуговує теж і посвята хористів, з яких кожний свій вільний час по праці посвячує хорові. Вміло уложені програми і світлини хору подавали ядерну інформацію про українську пісню і вповні зробили своє завдання. Про вдатний виступ хору появилися прихильні рецензії в німецькій пресі, а Арбайтсфронт запросив хор до співпраці. Під матеріяльним оглядом виступ хору увінчався великим успіхом, бо Німецький Червоний Хрест отримав з концерту коло 1.800 марок. Осінній сезон отвирає перед хором широкі перспективи. Управа хору не спочиває на лаврах, але приготовляється до широко закроєної поїздки по східніх краях Німеччини.

Мирос.

—o—

Світ про тотальну бльокаду Анґлії

РИМ. — В Італії привитали з радістю проголошення тотальної і безоглядної бльокади Анґлії, бо в цій »енерґійній акції Німеччини на анґлійську піратську систему« бачать тут одиноку можливу відповідь на анґлійські насильства, суперечні всякому праву й почуттю людськости. В Римі підкреслюють, що Німеччина в обороні своїх слушних прав вжила тепер засобів, яких слушність мусить признати кожня, правдиво безстороння людина. Можна мати надію, що тепер всі невтральні краї втратять охоту втримувати торговельні взаємини з краєм, який сам поставив себе поза скобки європейської суспільности, бо змагає своїми піратськими методами виголодити вже не тільки Німеччину, але всі народи европейського континенту, серед них навіть ті, що за нього проливали кров. Знаменна заява французького уряду, що ставить анґлійські методи виголодження на цій статті площині, що ганебний замах в Орані. З цього приводу — як підкреслюють в Римі — можна без пересади говорити про революцію цілого континенту проти антиевропейської держави, що завинила всі нещастя і спори в Европі.

Начальний редактор »Джорнале д'Італія« стверджує, що німецька тотальна протибльокада — це важний етап ломання анґлійського опору. Можна бути певним, що Німеччина переведе дуже успішно та докладно окруження анґлійського острову. Німецькі підводні й стежні судна та летунство є в стані не допустити ніодного корабля на анґлійські води, натомісць сила відпору анґлійської фльоти й летунства очевидно зменшується. Війна, обчислена на знищення противника, прибрала в останніх днях нагальне темпо у звязку з загостренням бльокади.

МОСКВА. — Заява німецького уряду в справі тотальної бльокади Анґлії викликала корисне враження в совітській пресі й у прилюдній опінії СССР. Преса підкреслює методи анґлійської бльокади проти цілого континенту, що суперечить міжнародньому праву. Новий німецький крок в нічому безпосередньо не заторкує СССР, бо вже від довшого часу ніодин совітський корабель не прибув до анґлійського острова.

МАДРИД. — Еспанська преса підкреслює льояльність Німеччини щодо мореплавби невтральних держав та звертає знов увагу на ризико плавби до Анґлії. »Пуебле« з натиском підкреслює, що введенням »Навісерт«-у Анґлія примусила Німеччину до відплатних кроків. Німеччина має доволі причин, щоби ввести свої розпорядки в життя.

СОФІЯ. — Німецька заява в справі тотальної бльокади Анґлії викликала в Болгарії сильне враження. Преса підкреслює, що розпорядок Німеччини це зовсім зрозумілий наслідок ситуації, витвореної Анґлією, та що він причиниться значно до скорішого покінчення війни. Зміст німецької заяви та її мотиви оцінюють у Болгарії як вислів певности німецької перемоги, потвердженої дотеперішніми незвичайними в історії осягами німецької армії, як також безперервними й могутніми летунськими атаками проти Анґлії.

АТЕНИ. — У грецьких моряцьких колах звертають увагу на факт, що грецька торговельна фльота втратила вже близько 15 відсотків свого тонажу внаслідок военних ділань. У звязку з цим вважають, що тотальна бльокада Анґлії це початок останнього акту военної драми.

НЮ-ЙОРК. — Всі нюйорскі щоденники підкреслюють передусім головний німецький закид проти Анґлії — а саме переступлення міжнародніх прав. Злучені Держави й Арґентина вже віддавна вважають анґлійські води военною смугою й тому заборонили своїм кораблям перебувати в цій смузі.

ТОКІО. — Японські щоденники пишуть широко про рішучі кроки Німеччини проти Анґлії та оцінюють їх як належну відповідь на анґлійську голодову бльокаду.

НОВИНКИ

КАЛЄНДАР

СЕРПЕНЬ.

24. Субота — Евила, Клявдії
25. НЕДІЛЯ — 10 ПО С. ФОТІЯ
26. Понеділок — Максима

П. Миколу Петришина, аґента Українського Видавництва на грубешівський повіт, просимо негайно приїхати і зголоситися у Видавництві.

— ВІДДІЛ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ У КРАКОВІ подає до відома своїм членам, що в неділю 25. п. м. в год. 8-ій рано відбудеться на спортовому грищі при вул. Ґжеґужецькій ч. 28 (вхід через шпиталь, від вул. Коперника ч. 23) ПРОВІРНИЙ ЗВІТ дівчат і хлопців. Приявність всіх членів обовязкова. Звіт відбудеться без огляду на погоду.

ПРОМИСЛОВА ШКОЛА У ПЕРЕМИШЛІ. Новиною будуть цього року фахові школи в Ґенеральному Ґубернаторстві. У сітці шкіл, що передбачена для наших земель, зокрема висуваеться промислова школа в Перемишлі. Для хлопців має вона відділ столярсько-шлюсарський, для дівчат кравецький. Наука триватиме три роки. Для варстатної праці передбачено 3 години денно. Інші предмети майже всі фахові, як рисунки, товарознавство, рахунковість і т. д. Передбачене також фізичне виховання та релігія. Слід звернути увагу на те, що ця школа, зокрема дівочий відділ — досі одинокий у Ґубернаторстві. Отже варто, щоб наша сільська молодь звернула на нього увагу. Бо — ремесло — золоте дно, як каже народня приповідка. На жаль все ще не трактоване в нас із належною увагою. Місцеві чинники вже подбали про приміщення для позамісцевих учеників.

УЧИТЕЛЬСЬКА СЕМИНАРІЯ В ПЕРЕМИШЛІ. Вже розписані вписи до української учительської семинарії в Перемишлі. Передбачений давній чотиролітній тип цієї школи, що в Перемишлі має вже свої традиції, бо тут істнував від 1872 р. *Теперішня семинарія* матиме велике значіння для Ґенерального Ґубернаторства. Покищо одинока — вишколюватиме нам учительський доріст. На семинарію призначений просторий будинок колишньої школи ім. Кантого, де вона буде приміщуватись разом із промисловою школою.

— ЗАБОРОНА ТАНКОВИХ ІМПРЕЗ. Ґенеральний Ґубернатор зарядив, що всі без вийнятку прилюдні й приватні танкові імпрези на просторі цілого Ґенерального Ґубернаторства заборонені.

— НІМЕЦЬКИЙ ТЕАТР У КРАКОВІ. З 1. вересня починає свої постійні вистави у Кракові Німецький Театр. Асистентом режісера є українець Іван Іваницький.

— В СПРАВІ ЖИДІВСЬКИХ ПОМЕШКАНЬ. Посадник (Штадтгавптман) Кракова, д-р Шмід, оповістив, що реквірування, винайм та інші занимання помешкань, вільних по виїзді жидів на терені міста Кракова, може відбуватися виключно за його згодою. Зайняття таких помешкань, оскільки наступило по 1. 8., вимагає додаткового потвердження посадника. Власники домів, зокрема також повновласники мешкальних домів, відповідальні за виконання цього зарядження.

— МАЛЯРСЬКА ПАРА В ТАТРАХ Гайнріх і Гелене Тіпке з Бреслав перебувають в Татрах на мистецьких і етнографічних студіях. Це перші німецькі малярі, що опрацьовують по мистецьки ці околиці після зайняття їх німецькими військами.

— ЗВІЛЬНЕННЯ ПОЛЬСЬКИХ ПОЛОНЕНИХ. В останніх тижнях звільнено з таборів польських полонених. Більша частина з них (90%) скористала з доброї нагоди та добровільно зголосилася працювати в німецьких рільних господарствах. Кваліфіковані робітники найшли працю за доброю заплатою в німецькому промислі.

— РУБЕНСІВСЬКІ СВЯТА У ФЛЯНДРІЇ. В цілій Фляндрії, а саме в Брюсселі, Антверпії, Лювені, Ґандаві та Бріґґе святкуватимуть незвичайно величаво 300-літні роковини смерти Рубенса. Кульмінаційною точкою цих свят буде відкриття відновленого дому Рубенса в Антверпії, получене з виставою образів великого мистця. Німецькі музеї виявили готовість позичити кілька архитворів Рубенса на цю виставу.

— ВИБУХ В АМЕРИКАНСЬКІЙ ФАБРИЦІ ПОРОХУ. У стейті Міссурі в Злучених Державах Півн. Америки внаслідок вибуху у фабриці пороху погибло 5 осіб.

— АРЕШТУВАННЯ ЖИДІВСЬКОГО МАХЕРА. Югославянська поліція арештувала в Білгороді арендаря знаної жидівської каварні »Русскій Царь«, Людвика Раца. Він відповідатиме за поширювання алярмуючих вісток, за підбивання цін і за біржеві махінації. В цьому льокалі сходилися типи з т. зв. чорної біржі, як також і анґлійські аґенти.

— ПОЛЯКИ АНҐЛІЙСЬКИМИ ШПИГУНАМИ. В Ґетеборгу у Швеції арештували трьох поляків за те, що вели шпигунську роботу в користь Анґлії. Вони цікавилися особливо уладженнями пристаней і кораблями.

— 7 МІСЯЦІВ НАПРАВЛЯЛИ КРУЖЛЯК. В битві над Ля Плята німецький кружляк »Ґраф Шпее« важко ушкодив два анґлійські. Один з них, »Аякс« анґлійці направили по 7 місяцях, а другий, — »Ексетер«, — не надається вже до направи.

— ЛЮДОЇДИ. В заливі Смирни появилися численні рекіни-людоїди. Ця незвичайна поява дуже занепокоїла турецьких рибалок, бо через те утруднена рибо́ловля, важна галузь турецького господарства.

Короткі вістки

— ФІРЕР вислав побажання адміралові Гортієму, резидентові Мадярщини, з приводу мадярського національного свята в дні св. Степана.

— В БЕРЛІНІ підписано німецько-італійське господарське порозуміння в справі товарової комунікації між обома цими державами.

— У БРАТИСЛАВІ закінчено німецько-словацькі господарські переговори у справі взаїмної господарської співпраці між обома краями та обостороннього управильнення техніки платностей.

— ШВЕЦІЯ НЕВТРАЛЬНА. Шведський міністр закорд. справ Ґінтер заявив, що Швеція вже не вважається членом Союзу Народів і не заплатить вкладки за 1940 рік. Швеція і на майбутнє вдержить свою невтральність.

— ОБОВЯЗКОВУ НАУКУ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ вже ввели у школах Литви, Латвії та Естонії.

— ЕСПАНІЯ ДОМАГАЄТЬСЯ ФИЛИПИН. Італійська преса повідомляє з Мадриду, що часопис »Альказар« в роковини втрачення Филипин помістив окрему статю з домаганням звороту цих островів.

— ДВОЛІТНЯ ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА В ЕСПАНІЇ. Еспанський вістник законів оповістив новий закон про обовязок чинної військової служби продовж двох літ.

— ОПОЗИЦІЯ В УЛЬСТЕРІ. В парляменті Ульстеру (північній Ірляндії) заявив міністр фінансів, що Ульстер мусить заплатити 6 міліонів фунтів штерлінґів на воєнний податок. Після того розвинулася завзята дискусія проти плачення цього воєнного податку для Анґлії.

— ШВАЙЦАРСЬКИЙ ПРОТЕСТ у Льондоні проти кількакратних перелетів анґлійських літаків через Швайцарію залишився без відповіді.

— ЗАТОПЛЕННЯ АНҐЛІЙСЬКОГО ПАРОПЛАВА. На захід від Ірляндії затонув анґлійський вантажний пароплав »Еллен Клейн Мофі«, містоти 6.628 тон.

— БОМБОВІ ЗАМАХИ В ПОЛУДНЕВІЙ АФРИЦІ. З Мадриду повідомляють, що в полудневій Африці хвиля динамітових замахів не устає. В Кріґерсдорпі, де недавно був бомбовий замах на один державний будинок, наступив знову вибух. Ушкоджено 8 мешкальних домів і 15 крамниць. У Блемфельштайні вибухла бомба біля памятника вояків, що полягли у світовій війні.

— АФҐАНІСТАН НЕВТРАЛЬНИЙ. Король Афґаністану заявив у своїй промові при відкритті парляменту, що його край надалі залишиться невтральним.

— ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ПІВН. АМЕРИКИ після зложення протесту прийняли домагання Совітів відкликати своїх дипльоматичних представників з трьох балтійських держав, влучених до СССР.

— КОЛЮМБІЯ ВИВЛАСНИЛА НАФТОВЕ Т-ВО ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ. Державна рада Колюмбії вивласнила маеток нафтового т-ва »Тропікаль Ойл Кампні«, власність Злуч. Держав. Тому, що це майно міліонової вартости, ця справа викликала величезну сензацію в Америці.

—o—

Посмертні згадки

ОЛЕКСАНДЕР ҐЕОРҐІЄВСЬКИЙ

О. Ґеорґієвський походив із священичої родини і був сотником кінноти армії У.Н.Р. до кінця її істнування. По інтернуванні армії довший час перебував у військовому таборі в Каліші, опісля (із театральними ґрупами) в різних містах Польщі, в останньому часі в Люблині. Помер у 43 ому році життя на сухоти 1. VII. ц. р. у Люблині. За 5 хвилин перед смертю ще слухав виклад на самоходовому курсі при Українському Комітеті. Вертаючись з курсу, помер на вулиці від вибуху крови. Був прямої, шляхотної вдачі й до кінця життя мріяв про поворот з еміґрації до свобідної батьківщини. Вічна Йому Память!

ТЕОДОР ГЛІБЧУК.

Дня 13. серпня ц. р. помер по короткій, важкій недузі, заступник голови філії УНО в Діршав, б. четар УГА — купець **Петро Глібчук** в 43-тому році життя.

Петро Глібчук, син Гуцульщини, скінчив ґімназію в Кіцмані на Буковині. Підчас світової війни був старшиною австрійської армі., а день 1. листопада 1918 р. захопив його у Станиславові, де покійний уже перед тим вів орґанізаційну працю між українцями свого полку. Зі Станиславова відійшов під Львів, де брав участь як командант скорострільної сотні в боях під Сиховом і Сокільниками. По переході УГА за Збруч переживав усі світлі і сумні події та вкінці опинився в Тухлі. В 1923 р. покінчив студії експортової академії у Відні, а від 1924 р. працював як керманич українського торговельного підприємства у Діршав і тут захопила його ненадійна смерть.

Покійний був людиною кришталевого характеру, совісний, працьовитий, безкорисний, для якого провідною думкою життя було щастя Батьківщини та її добро.

Величавими похоронами, вінком від комбатантів та філії УНО Данціґ і Діршав і промовами вшановано Його память. »Видиш брате мій« і »Вічну память« відспівав над гробом хор студентів політехніки з Данціґу. В. Й. П!

Зі спорту.

У.С.К. »СТЕП« (Бушковичі) — У.С.К. »ЛЕВ« (Радимно) 0:0.

Дня 18. п. м. відбулися в Радимні на військовій площі мистецькі змагання за першенство українських дружин перемиської округи. Змагання ці по завзятій грі покінчилися нерішеним вислідом, 0:0. Напроти себе станули дружини У.С. К.»Степ« з Бушкович і У.С.К. »Лев« з Радимна. Дружина гостей знана вже зі своїх виступів у попередніх роках, по втраті в останніх часах кількох добрих змагунів, мусіла заступити їх молодшими змагунами й тому переходить спадок форми. Добрий воротар Захарко й залога. Поміч слаба. Напад добре комбінує в полі, але під воротами зовсім заводить. У нападі вибивається Домарадський і Замірський. У дружині господарів добрий воротар Юркевич, залога й середущий помічник Плахта. Напад під воротами анемічний.

Гру починає »Лев« гострими атаками на ворота »Степу«, якого воротар має поле до попису. Хвиля переваги »Льва«, одначе »Степ« отрясається з переваги й натискає на ворота »Льва«. Змінні атаки та цікаві моменти. У 6 хв. »Степ« має нагоду стрілити ворота, одначе добрий воротар уже в останній хвилині кидається Домарадському під ноги й виловлює мяч. Те саме є і в 38. хв. під воротами »Степу«. Одначе добра постава воротаря Захарка не дає змоги добути воріт. По змінних атаках кінчається перша полугра.

У другій полугрі більше з гри має »Степ«, що щораз більше натискає на ворота противника. Одначе добра постава залоги й воротаря охоронює дружину »Лев« від програної. Кілька цікавих моментів під воротами »Льва« й »Степу«. Обі дружини опадають уже на силах. У 82. хв. гри »Степ« має нагоду добути ворота з безпосереднього вільного, одначе Замірський перестрілює. Під кінець гра вирівнюється. Одна й друга дружина має нагоду добути ворота, одначе »пех« і добра постава обох воротарів перешкоджує у цьому. Суддейський свисток застає дружину »Степ« під воротами »Льва«.

Вислід відповідає ходові гри, одначе треба завважити, що »Степ« мав більш із гри, але його напад як і напад »Льва« зовсім заводить під воротами.

Суддя змагань, Турко М., добрий, але замало енерґійний. Видців біля 1.000. Ма-ро.

—o—

ПОДЯКА.

Отсим складаю щиру подяку Всім Друзям, що помагали мені морально й матеріяльно підчас моеї недуги в Сталевій Волі, а згодом у лікарні в Тарнобжеґу.

Передусім дякую за окрему опіку панові фон Банвіцові, панові Фроммові, Д-рові Ярославові Терлецькому, пані Професоровій Мірецькій, панові Редакторові Степанові Арсеничові, Друзям: Юркові Батогові, Володимирові Дейчаківському, Грицеві Якимечкові й іншим.

Катран Володимир.

Сталева Воля 19, VIII. 40. 950 1-1

ОСОБИСТЕ

Нусю, Місю, Ромку та інші свояки й знайомі, відізвіться! — Д-р **Євген Грицак**, Переворськ, Цукерфабрік.

ОСЛАБЛЕННЯ ПРЕСТІЖУ АНҐЛІЇ.

Пекін, 23. 8. Втечу анґлійських військ з Сомалі живо обговорюють в китайських політичних колах. Панує загальне переконання, що італійська перемога в Сомалі має величезне значіння для ослаблення престіжу Анґлії на Близькому Сході та в Індії.

ОГОЛОШЕННЯ

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Шукаю станції для учениці I-ої гімн. Зголошення з поданням умовин до »Краківських Вістей« під число »917«. 917 2-2

НЕГАЙНО ПОТРІБНІ ТАКІ БРОШУРИ:

Статут Т-ва »Взаїмна Поміч Українського Вчительства« й правильники секцій того ж Т-ва (допомогова, посмертного фонду, варстатів праці, правної оборони, редакційна, освітньо-культурна, каритативна, учительських осель та інші). Хто має вже ці всі речі, або хоча частину того (особливо ж статут!), зволить прислати на адресу: »Українське Видавництво«, Krakau. Karmeliterstrasse 34/II.

Друзі зі села Олізарова, пов. Горохів, відізвіться на адресу: Миколайчук Іван, Nieder-Eschbach. Ober Erlenbach-strasse 27. Frankfurt a/M. 919 2-2

Шукаю Дмитра Левицького й Миколу Куликівського, що перебували у Кракові. Пошукує: Яблонський Борис (Звижгородок, Волинь), теперішня адеса: Bad-Grund. Harz. Winterberg 923 2-2

Повідомляю, що веду адвокатську канцелярію в БАЛИГОРОДІ — в камяниці, де міститься жандармерія — перший поверх. Д-р Орест Яросевич. 926 2-3

Одержав. — Прошу адресу. »Курятко«.

Шукаю брата Івана Гладича, Мізунь Старий, пов. Долина; прошу подати вістку на мою адресу: Марія Слоньовська, Crimmitschau, Volksdeutsches Lager 54. Sachsen 935 1-1

Особу, що 21-го ц. м. о год. 11-ій забрала мені в »Українському Консумі« в Кракові при вул. Ґродській 34. мужеський портфель із грішми та документами, прошу вернути мені всі документи за винагородою. Михайлина Говикович, вул. Яблонівських 10/12. 936 1-1

Юрій Ціцяла (кравець) і Гнатовський Іван (дяк), оба з Лисинич біля Львова, шукають ручителів для анкети У. Н. О. Зголошення прошу посилати до »Краківських Вістей« під „Ручитель". 937 1-4

Д-р Осип Мисевич відчинив адвокатську канцелярію в Дуклі. 944 1-1

Проголошую неважною украдену леґітимацію виставлену адвокатською палатою у Львові. Д-р Іван Романків. 939 1-1

Хто знає адресу Якова Тридубенка, що перед війною працював у Закопанім як кухар у готелю »Стамара«, звелить подати — А. Адасовський, — Pinsk, Post und Kreis Albburgund (Schubin) Posen.

Неважною проголошую леґітимацію Мирослави Шлемкевич, видану Українським Допомоговим Комітетом у Кракові. 941 1-1

КУПИМО або ВИПОЗИЧИМО за ВИНАГОРОДОЮ

ось такі книжки:

1) »Божа наука« — катехизм для народніх шкіл.
2) Ю. Павликовський: »В обороні рідної землі« (в справі парцеляції).
3) Д-р М. Лозинський: »Галичина 1918—1920«.
4) С. Шелухин: »Берестейський Мир«.
5) Ризький договір.
6) Д-р К. Левицький: »Історія політичної думки галицьких українців«.
7) Д-р К. Левицький: »Історія визвольних змагань Галицької України«.
8) Д-р К. Левицький: »Великий зрив«.
9) »Берестейський Мир« — видання »Червоної Калини«.

»УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО«
Краків, Кармелітська 34/II.

Д-р Іван Романків відчинив адвокатську канцелярію в Белзі. ,938 1-1

Іван Василишин і Іван Журавель із Ст. Скалата пошукують Друзів із Скалатщини. Відізвіться на адресу: Bad-Hombrg. Kirdorferstr. 59, bei Spediteur Paulij. Deutsches Reich. 942 1-1

Друзі з села Новосілок пов. Підгайці, відгукніться на адресу: Стащук Федір Starachowice. Distr. Radom Postfach I. 943 1-1

Знайомі відгукніться! Д-р Ярослав Миндюк і Рідня Waldhorst bei Litzmannstadt Krankenhaus Warthegau

Петро Свистун просить дати йому вістку про Марію, Осипа, Івана й Ольгу Ожіїв, що працювали у Кракові в залізничих варстатах, а мешкали либонь недалеко двірця. Пишіть на адресу: Stalag II. C. Komp. III. Gefangenennummer 17477. Deutschland. 946 1-1

Мої Близькі та Знайомі, відгукніться! Осип Ганкевич із Лисовичів (Баня) пов. Стрий. Напишіть і подайте Свої адреси. — Я мешкаю: Gelsenkirchen Glas-und Spiegel-fabrik A. G. Achtingstrasse 19. Deutsches Reich. 947 1-2

Оцим проголошуємо

ВПИСИ

до ось-яких шкіл у Нім. Перемишлі:

1. **Учительська семинарія**, 4-літня, для хлопців і дівчат. Молодь із укінченим 14-тим роком життя може зголоситись до вступного іспиту. Без вступного іспиту можуть вписуватись:
   ґімназисти (стки) по укінченні 2 кляс ґімназійних ріжного типу на 1-ший рік, по укінченні 3 кляс ґімназійних на 2-гий рік, по укінченні 4 кляс ґімназійних ріжного типу на 3-тій рік.
2. **Промислова школа**, 3-літня з відділом столярським і шлюсарським для хлопців та кравецьким для дівчат. Приймається молодь із укінченим 14-тим роком життя без вступного іспиту.

Вписи почались 16-го серпня 1940 й відбуватимуться в Інспектораті укр. нар. шкіл, Нім. Перемишль, ул. Краківська 33.

При відповідному числі позамісцевих зголошень буде відкрита бурса.

Український Допомоговий Комітет
на повіт Ярослав,
Делеґатура в Перемишлі.
951 1-1

АДВОКАТ
Д-р А. Стронціцький
веде канцелярію
в РЯШЕВІ,
948 1-2

ЦІНА ОГОЛОШЕНЬ: Ціла сторінка 600 зол., пів сторінки 320 зол., 1/4 сторінки 180 зол., 1/6 сторінки 150 зол., 1/12 сторінки 80 зол.
МЕНШІ ОГОЛОШЕННЯ: 1 міліметер ширини 1 шпальти (або його місце) 1 зол. — В тексті 100% дорожче, на першій сторінці 200% дорожче.
ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ: 30 сотиків за слово, найменше 3 зол. Для шукаючих праці 15 сот. за слово. Матримоніяльні по 50 сот. за слово.
КНИЖКИ: Всі книжки нашого видавництва продають книгарні й адміністрація видавництва. Хто хоче замовити книжки просто на свою адресу — повинен наперед прислати належитість і на пересилку, а тоді вишлемо бажані книжки.
ПЕРЕДПЛАТА »Кр. В.«: Цінник передплати поданий на першій сторінці. Передплату треба висилати згори. Передплата однакова в краю й закордоном. Часопису на кредит не можемо висилати. При зміні адреси треба все подавати попередну адресу.
ВИСИЛКА ГРОШЕЙ: Гроші на передплату чи книжки з Генерал-Губернаторства належить посилати переказами або чеками нашого видавництва PSch A Warschau Nr. 2.143. З Німеччини на адресу: „Ukrainische Nationale Vereinigung" Berlin W. 50. Ansbacherstr. 15. З Протекторату на адресу: Probojem".Praha XIV-65 post. schr. 3.Курс 1 нім. марки 2 золоті; 1 чеської корони 20 сот. При висилці грошей все треба подати на що призначені гроші.
Звертаємо увагу подавати читку і докладну адресу.

За Редакцію відповідає начальний редактор Л. Хомяк у Кракові. Видає „Українське Видавництво", Краків, вул. Кармелітська 34, II. Телефон 230-39.
З друкарні „Нова Друкарня Денникова" під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.

Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil; Hauptschriftleiter L. Chomiak, Krakau. Verlag: "Ukrainischer Verlag" G. m. b. H. Krakau, Karmeliterstrasse 34. II. Fernsprecher 230-39. Druck: „Nowa Drukarnia Dziennikowa", Kommissarische Verwaltung. Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher. 102-79